

Załącznik do Uchwały nr 1770/23
Zarządu Województwa Małopolskiego
z dnia 19 września 2023 r.

Regionalny Program Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Małopolskim do 2030 roku

Spis treści

Objaśnienia skrótów	2
I. Wstęp	4
I.1 Podstawy prawne i status Regionalnego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Małopolskim.....	4
I.2 Organizacja prac nad Regionalnym Programem Rozwoju Ekonomii Społecznej	5
I.3 Struktura dokumentu	7
II. Trendy oraz wnioski z diagnozy.....	8
II.1. Trendy rozwojowe mogące mieć wpływ na kondycję sektora ES.....	8
II.2 Główne wnioski z diagnozy	15
III. Główne założenia RPRES	29
III.1. Cel główny i cele szczegółowe RPRES.....	29
III.2 Priorytety oraz kierunki interwencji.....	31
III.2.1 Obszar społeczności lokalnej i uspołeczniania zadań.....	31
III.2.2 Obszar reintegracji i włączenia społecznego.....	33
III.2.3 Obszar inkubacji i rozwoju PES.....	36
III.2.4 Obszar edukacji i promocji ES.....	40
IV. Oczekiwane rezultaty planowanej interwencji wraz ze wskaźnikami oraz system monitoringu i ewaluacji.....	43
IV.1 Sposób monitorowania i oceny stopnia osiągnięcia celów szczegółowych i priorytetów.	43
IV.2 Oczekiwane rezultaty planowanej interwencji wraz ze wskaźnikami.....	46
V. System realizacji RPRES	56
Załączniki	59
Załącznik 1. Wzór tabeli monitorowania realizacji RPRES.....	59
Załącznik 2. Wzór rocznego planu działania RPRES.....	59

Objaśnienia skrótów:

CIS – centrum integracji społecznej

GUS – Główny Urząd Statystyczny

ES – ekonomia społeczna

IP – instytucja pośrednicząca

IZ – instytucja zarządzająca

JR – jednostka reintegracji społeczno - zawodowej

JST – jednostka samorządu terytorialnego

KIS – klub integracji społecznej

KPRES – Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2023 roku. Ekonomia Solidarności Społecznej.

KZ UMWM – Kancelaria Zarządu Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego

FEdM - Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021-2027

FERS - Program Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027

MIK – Małopolski Instytut Kultury

MKRES – Małopolski Komitet Rozwoju Ekonomii Społecznej

MRiPS – Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej

NGO – organizacja pozarządowa (ang. non-government organization)

OzN – osoby z niepełnosprawnością

OPS – ośrodek pomocy społecznej

OWES – ośrodek wsparcia ekonomii społecznej

PCPR – powiatowe centrum pomocy rodzinie

PES – podmiot ekonomii społecznej

PESiS – podmioty ekonomii społecznej i solidarnej

PFRON – Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych

PS – przedsiębiorstwo społeczne

RPO – regionalny program operacyjny

RPRES – regionalny program rozwoju ekonomii społecznej

RKRES – regionalny komitet rozwoju ekonomii społecznej

Spn. S. – spółdzielnia socjalna

SRW – strategia rozwoju województwa

SU – spółdzielnia uczniowska

ŚDS – środowiskowy dom samopomocy

UEK – Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie

UG – urząd gminy

UJ – Uniwersytet Jagielloński w Krakowie

UP – urząd pracy

UP KEN – Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie

UZP – Urząd Zamówień Publicznych

WTZ – warsztat terapii zajęciowej

ZAZ – zakład aktywności zawodowej

ZPCH – zakład pracy chronionej

I. Wstęp

I.1 Podstawy prawne i status Regionalnego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Małopolskim.

Podstawą tworzenia Regionalnego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Małopolskim do 2030 roku (RPRES) jest Ustawa o ekonomii społecznej¹ i art. 54. ust. 1., który wprost określa, że „Samorząd województwa koordynuje w województwie działania na rzecz rozwoju ekonomii społecznej, w szczególności: 1) opracowuje regionalny program rozwoju na rzecz ekonomii społecznej na podstawie ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, zgodny ze strategią rozwoju województwa w zakresie polityki społecznej”.

Tożsamy zapis znajduje się w zaktualizowanym Krajowym Programie Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2030 r. Ekonomia Solidarności Społecznej (KPRES)². Ponadto KPRES dookreśla strukturę RPRES: „Szczególnie ważnym zadaniem samorządu będzie przygotowanie, realizacja i monitorowanie Regionalnego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej. Dokument ten powinien zawierać w szczególności spójną i logiczną strukturę celów i oczekiwanych efektów, jak również odpowiadające im wskaźniki produktu i wskaźniki rezultatu, zasoby finansowe niezbędne do osiągnięcia wyznaczonych celów i rezultatów, obejmujące zarówno środki krajowe (samorządu terytorialnego, funduszy celowych i budżetu państwa), jak i europejskie, a także opis systemu zarządzania i monitorowania efektów, w tym w formie corocznego raportu o stanie ekonomii społecznej w regionach. Istotne jest także zachowanie zgodności programów regionalnych z Krajowym Programem Rozwoju Ekonomii Społecznej oraz z innymi dokumentami programowymi i strategicznymi dotyczącymi rozwoju województwa i polityki społecznej, a w szczególności ze strategią województwa w zakresie polityki społecznej.”³ Koordynacyjna rola ROPS w zakresie ekonomii społecznej jest również wyrażona w art. 21 ust. 4a *Ustawy o pomocy społecznej*⁴, mówiącym

¹ Ustawa z dnia 5 sierpnia 2022 r. o ekonomii społecznej (Dz.U. 2022 poz. 1812)

² Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2030 roku. Ekonomia Solidarności Społecznej, przyjęty uchwałą nr 212 Rady Ministrów z dnia 26 października 2022 r., s. 64
https://www.ekonomiaspoleczna.gov.pl/download/files/EKONOMIA_SPOLECZNA/KPRES.pdf (data pobrania 22.11.2021)

³ KPRES, op. cit. , s. 66

⁴ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. 2020 r. poz. 1896)

o tym, że rolą samorządu województwa jest: „koordynowanie działań na rzecz sektora ekonomii społecznej w regionie”.

Regionalny Program Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Małopolskim do 2030 roku spełnia warunki programu rozwoju wymienione w znowelizowanej *Ustawie o zasadach prowadzenia polityki rozwoju*⁵. Jest dokumentem o charakterze operacyjno-wdrożeniowym dla Strategii Rozwoju Województwa „Małopolska 2030”. W Planie Zarządzania Strategią Rozwoju Województwa „Małopolska 2030”⁶ jest mowa o tym, że system zarządzania składa się z programów i planów strategicznych, będących najważniejszym elementem wdrażania celów Strategii. Do tej kategorii dokumentów zalicza się m.in. programy rozwoju opracowywane zgodnie z zapisami ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju.

Regionalny Program Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Małopolskim do 2030 roku łączy dwa kierunki planowania – z jednej strony jest spójny z celami małopolskiej strategii, wytycza priorytety i kierunki działań związane z rozwojem ekonomii społecznej, tak by służyła celom rozwojowym regionu, z drugiej strony – założenia tego programu są spójne z Krajowym Programem Rozwoju Ekonomii Społecznej i „przenoszą” kierunki działań i wartości kluczowych wskaźników KPRES na poziom regionu.

1.2 Organizacja prac nad Regionalnym Programem Rozwoju Ekonomii Społecznej

Koordinacja oraz planowanie rozwoju ekonomii społecznej w województwie stanowi dobrą okazję do „spotkania” podmiotów ekonomii społecznej, w tym przedsiębiorstw społecznych z różnymi środowiskami działającymi na rzecz rozwoju ES. Prace nad Regionalnym Programem Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Małopolskim do 2030 odbyły się w szerokim, międzysektorowym partnerstwie. W dniu 30 września 2020 r. Prezydium Małopolskiego Komitetu Rozwoju Ekonomii Społecznej powołało grupę tematyczną ds. opracowania RPRES. W jej skład weszli przedstawiciele Małopolskiego Komitetu Rozwoju ES, reprezentujący sektor ekonomii społecznej, przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego (JST), ośrodki wsparcia ekonomii społecznej (OWES), środowisko

⁵ Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (tekst jednolity Dz. U. z 2021 r., poz. 1057)

⁶ Uchwała nr 1423/21 Zarządu Województwa Małopolskiego z dnia 7 października 2021 r. w sprawie przyjęcia Planu Zarządzania Strategią Rozwoju Województwa „Małopolska 2030”

akademickie oraz przedstawiciele Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON) i Głównego Urzędu Statystycznego (GUS).

Ponadto, zorganizowane zostały cztery grupy robocze pracujące w obszarach:

- Społeczności lokalnej i uspołeczniania zadań.
- Reintegracji i włączenia społecznego.
- Inkubacji i rozwoju podmiotów ekonomii społecznej.
- Edukacji i promocji ekonomii społecznej.

Zestawienie najważniejszych informacji dotyczących składu i spotkań grup roboczych prezentuje poniższy schemat.

Schemat 1. Najważniejsze informacje dotyczące składu i spotkań grup roboczych.

grupa ds. uspołeczniania zadań	grupa ds. reintegracji i włączenia społ.	grupa ds. inkubacji i rozwoju PES	grupa ds. edukacji i promocji ES
<ul style="list-style-type: none">• 37 członków• Przedstawiciele JST, PES, OWES, MIK• 3 spotkania w dn.: 12, 19, 26 marca.	<ul style="list-style-type: none">• 25 członków• Przedstawiciele WTZ, ZAZ, CIS, KIS, PFRON, OWES• 3 spotkania w dn.: 11, 25 marca oraz 15 kwietnia.	<ul style="list-style-type: none">• 21 członków• Przedstawiciele PS, PES, JST, OWES• 3 spotkania w dn.: 12, 26 marca oraz 7 kwietnia.	<ul style="list-style-type: none">• 19 członków• Przedstawiciele PES, OWES, uniwersytetów (UJ, UP KEN, UEK), MIK• 3 spotkania w dn.: 16, 30 marca oraz 14 kwietnia.

Szeroki proces konsultacji tworzył warunki do uwzględniania perspektywy różnych podmiotów zaangażowanych w rozwój ekonomii społecznej. Cele, priorytety i kierunki działań są efektem zaangażowania blisko 100 osób z sektora ES oraz instytucji otoczenia ES.

W związku z wejściem w życie ustawy z dn. 5 sierpnia 2022 r. o ekonomii społecznej, zaktualizowane zostały wnioski z diagnozy oraz wybrane działania. Materiał został poddany konsultacjom wśród członków Małopolskiego Komitetu Rozwoju Ekonomii Społecznej w czerwcu 2023 r.

I.3 Struktura dokumentu

Ustawa o zmianie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz niektórych innych ustaw wprowadziła kilka ważnych propozycji dotyczących tworzenia dokumentów programowych na poziomie województwa. Został m.in. ustalony zakres, jaki powinny uwzględniać programy rozwoju (art. 17). Na tej podstawie RPRES powinien zawierać:

- wnioski z diagnozy,
- cel główny i cele szczegółowe,
- priorytety oraz kierunki interwencji,
- oczekiwane rezultaty planowanej interwencji wraz ze wskaźnikami,
- system realizacji programu, w tym plan finansowy zawierający w szczególności:
 - a) źródła finansowania realizacji programu,
 - b) kwotę środków przeznaczonych na finansowanie realizacji programu i jej podział między poszczególne priorytety,
 - c) informację o wysokości współfinansowania programu i poszczególnych priorytetów,
- sposób monitorowania i oceny stopnia osiągnięcia celu głównego i celów szczegółowych.

Regionalny Program Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Małopolskim do 2030 został opracowany w oparciu o wyżej opisaną strukturę. Zastrzeżenie należy dodać w przypadku *Wniosków z diagnozy*. Ten rozdział został poszerzony o trendy rozwojowe mające wpływ na kondycję sektora ES. Zostały w nim również wskazane powiązania pomiędzy wyzwaniami i kierunkami interwencji zawartymi w Strategii Rozwoju Województwa „Małopolska 2030” (SRW).

Drugie zastrzeżenie dotyczy systemu realizacji programu, w tym planu finansowego. W RPRES został zapisany system realizacji na poziomie celów i priorytetów RPRES. Głównym elementem wdrażania (realizacji) RPRES będzie opracowywanie **rocznych planów działania RPRES**. Będą one powstawały w szerokim gremium partnerów, a ich celem będzie operacjonalizacja kierunków interwencji RPRES, czyli określenie szczegółowych działań na dany rok wraz z konkretnym budżetem przypisanym realizatorom.

II. Trendy oraz wnioski z diagnozy.

II.1. Trendy rozwojowe mogące mieć wpływ na kondycję sektora ES

„Pojęciem trendu określa się najczęściej tendencję, ukierunkowane zmiany związane ze zjawiskami, dzięki którym dochodzi do przeobrażeń części lub całej rzeczywistości. (...) Analiza trendów jest wykrywaniem oznak zmian, które dzieją się dzisiaj, ale mają swoje konsekwencje jutro.”⁷ Cechą trendu jest jego względna trwałość w czasie, towarzyszy mu też często zjawisko nakładania się trendów lub występowanie kontrtrendów czyli zjawisk przeciwnych⁸.

Planując rozwój na poziomie regionu nie możemy być obojętni na trendy występujące globalnie, specyficzne dla naszego kontynentu czy kraju. To oczywiste, że region jest elementem większego organizmu i bez zrozumienia przemian dziejących się w szerszym kontekście nie uda się zaplanować rozwoju w regionie. Do jakich trendów powinniśmy się zatem ustosunkować w kontekście rozwoju ekonomii społecznej w Małopolsce? Oto wybrane zjawiska z komentarzem odnoszącym się głównie do sytuacji w Małopolsce (mimo że mają charakter bardziej uniwersalny):

1. **Przemiany demograficzne i starzejące się społeczeństwo (Ageing Society)**⁹. Rosnąca grupa małopolskich seniorów i prognozy demograficzne przewidujące dalszy wzrost liczebności osób starszych, pogarszająca się wraz z wiekiem kondycja zdrowotna rodzą pytania o przyszłość opieki nad niesamodzielnymi seniorami. Jednocześnie prognozy demograficzne pokazują, że maleje tzw. potencjał pielęgnacyjny, czyli stosunek liczby kobiet w wieku 45-64 lat do osób w wieku 80+.

- Wyzwanie zawarte w SRW „Małopolska 2030”: **Zapewnienie dostępu do wysokiej jakości usług społecznych i zdrowotnych odpowiadających na potrzeby rosnącej grupy osób starszych.**

⁷ A. Kucner, R. Sierocki, P. Wasyluk (red.), „Trendy. Interpretacje i konfrontacje”, Olsztyn 2018, str. 7, http://wmabc.olsztyn.pl/Content/5521/Trendy_Interpretacje%20i%20konfrontacje-min.pdf (data pobrania: 17.01.21).

⁸ Ibidem, str. 34.

⁹ „Ocena zasobów pomocy społecznej województwa małopolskiego za rok 2021” <https://rops.krakow.pl/ocena-zasobow-pomocy-spoecznej-1/ocena-zasobow-pomocy-spoecznej-województwa-malopolskiego-za-ostatni-rok> (data pobrania 11.05.2023)

- Wyzwanie dla ES: rozwój lokalnie świadczonych usług społecznych przez PES dla osób starszych.

2. **Problemy ze zdrowiem psychicznym.** WHO przewiduje, że w ciągu najbliższych 20 lat depresja stanie się najczęstszym problemem zdrowotnym. Potwierdza to analiza zjawiska absencji chorobowej, wskazująca na rosnący udział czynników psychospołecznych w ogólnej strukturze nieobecności w pracy. W ciągu dekady (2008-2018) liczba dni absencji chorobowej spowodowanej zaburzeniami psychicznymi i zaburzeniami zachowania wzrosła o 83%¹⁰. Wśród głównych przyczyn obciążenia zdrowotnego w Małopolsce znajdują się problemy ze zdrowiem psychicznym. Systematycznie wzrasta liczba prób samobójczych zarejestrowanych przez Komendę Wojewódzką Policji w Krakowie. W 2021 roku około 1/3 prób zakończyła się zgonem (422 udane próby samobójcze na 1217 prób samobójczych). Bardzo niepokojący jest rosnący wskaźnik prób samobójczych w najmłodszych grupach wiekowych 7-12 lat (7 zamachów na własne życie) oraz 13-18 lat (154 próby samobójcze)¹¹.

- Wyzwanie zawarte w SRW: **Dostosowanie bazy instytucjonalnej i usług zdrowotnych do zmieniających się potrzeb społecznych.**

Wyzwania dla ES:

- tworzenie miejsc pracy w PES dla osób, które z uwagi na zaburzenia psychiczne tracą zdolność do funkcjonowania na w pełni otwartym, konkurencyjnym rynku;
- rozwój usług w obszarze ochrony zdrowia psychicznego świadczonych przez PES w społecznościach lokalnych.

3. **Bierność zawodowa określonych grup.** Analiza trendów wskazuje, iż poważnym problemem jest bierność zawodowa. Mimo bardzo niskiego bezrobocia (4,5%)¹², w grudniu 2022 roku, nie pracowało ani nie poszukiwało pracy 910 tys. Małopolan. Wśród biernych zawodowo **osoby w wieku 15-64 stanowiły 526 tys. czyli 58%**.¹³ Wśród przyczyn bierności zawodowej nauka, uzupełnianie kwalifikacji stanowiły w 2022 r. -

¹⁰ „Diagnoza i prognozy rozwojowe”, Załącznik do Uchwały Nr XXXI/422/20 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 17 grudnia 2020 roku, str.23

¹¹ Dane Komendy Głównej Policji, <https://statystyka.policja.pl/st/wybrane-statystyki/zamachy-samobojcze/63803,Zamachy-samobojcze-od-2017-roku.html>

¹² Rynek pracy w liczbach, WUP Kraków <https://wupkrakow.praca.gov.pl/rynek-pracy/statystyki-i-analizy/rynek-pracy-w-liczbach>, dane za XII. 2022 r. (data pobrania: 11.05.2023)

¹³ Aktywność Ekonomiczna Ludności, tabele GUS <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/dane/podgrup/tablica> (data pobrania: 11.05.2023)

21,5%, choroba, niepełnosprawność - 11%, obowiązki rodzinne - 8,1 %, pozostałe przyczyny - 7,5%¹⁴. Aktywizacja biernych zawodowo wymaga intensywnych i niestandardowych działań, gdyż osoby te często nie są zainteresowane podjęciem pracy ze względu na stan zdrowia, brak aktualnych kwalifikacji czy pobierane świadczenia.

- Wyzwanie zawarte w SRW „Małopolska 2030”¹⁵: **Aktywizacja społeczna i zawodowa rezerw kapitału ludzkiego spośród osób biernych zawodowo i długotrwale bezrobotnych.**

Wyzwanie dla ES:

- rozwój systemu integracji społeczno-zawodowej osób biernych zawodowo w i przez podmioty ekonomii społecznej i solidarnej.

4. **Świadoma konsumpcja (Conscious Consumerism)** to „podejmowanie wyborów konsumenckich w oparciu o wiedzę na temat ich społecznych, ekologicznych i politycznych konsekwencji. Ruch świadomej konsumpcji wiąże się z zauważeniem istotnej roli, jaką konsumenci i konsumentki wywierają nie tylko na środowisko (poprzez używanie i utylizację różnych produktów), ale też na kształtowanie procesów produkcji i dystrybucji dóbr i usług w wymiarze globalnym”¹⁶. Choć jest to trend widoczny jedynie w krajach wysokorozwiniętych i wciąż nie będący głównym motywem wyborów konsumenckich¹⁷, istnieje pewna grupa potencjalnych konsumentów, dla których oferta PES, jak najbardziej wpisująca się w społeczną wartość dodaną produktu, może być dobrą alternatywą zakupową.

Wyzwania dla ES:

- budowa marki ES w oparciu o wartość społeczną produktów PES,
- przeciwdziałanie stereotypom zakorzenionym w świadomości społecznej dotyczącej niskiej jakości usług i towarów PES.

¹⁴ Aktywność ekonomiczna ludności Polski, Informacje statystyczne, GUS, s. 12
<https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rynek-pracy/pracujacy-bezrobotni-bierni-zawodowo-wg-bael/aktywnosc-ekonomiczna-ludnosci-polski-2-kwartal-2022-roku,4,47.html> (data pobrania: 11.05.2023))

¹⁵ SRW „Małopolska 2030”

¹⁶ <https://globalna.ceo.org.pl/wiedza-o-spolescenstwie-godzina-wychowawcza/artykuly/swiadoma-konsumpcja> (data pobrania: 17.01.21).

¹⁷ „Świadomy konsumeryzm a ciemne oblicza kapitalizmu”, wywiad z prof. Andrzejem Szahajem, <http://www.howtowardfair.com/swiadomy-konsumeryzm-a-ciemne-oblicza-kapitalizmu-rozmowa-z-prof-andrzejem-szahajem-cz-2/> (data pobrania: 17.01.21).

5. Zrównoważone podejście do podziału pomiędzy pracą a życiem prywatnym (Work-life balance).

Według badań GUS na temat najważniejszych czynników w pracy zawodowej, wśród trzech najczęściej wymienianych, oprócz odpowiedniej płacy, znalazły się: brak napięć i stresów oraz stabilność zatrudnienia. Wydaje się, iż epidemia COVID-19 wzmocniła jeszcze te tendencje. Z badania przeprowadzonego w kwietniu 2020 roku na potrzeby raportu dotyczącego postaw i oczekiwań młodych pracowników wynika, iż dla 59% respondentów ważniejsze od wysokich zarobków jest zrównoważone podejście do podziału pomiędzy pracą a życiem prywatnym.¹⁸

- Wyzwanie zawarte w SRW „Małopolska 2030”: **Wsparcie pracodawców w wypracowaniu, wdrażaniu i rozwijaniu nowoczesnych form zarządzania pracownikami (m.in. zarządzanie wiedzą, wiekiem, profilaktyka zdrowotna, formy godzenia życia zawodowego z prywatnym).**
- Wyzwanie dla ES: wsparcie menadżerów przedsiębiorstw społecznych (PS) zatrudniających osoby szczególnie wymagające „wrażliwego zarządzania” (np. osoby z niepełnosprawnościami) celem utrzymania ich na rynku pracy.

6. Trendy technologiczne, takie jak: 5G – nowa generacja technologii mobilnej piątej generacji ma szansę zmienić i przyspieszyć rozwój wielu obszarów, m.in. transportu, internetu rzeczy, telemedycyny czy inteligentnych miast, Digital Health – trend wskazujący na rozwój cyfrowych rozwiązań w obszarze szeroko pojętego zdrowia, czy Data Is the New Black – bazowanie na analizie i interpretacji danych.¹⁹

- Wyzwanie zawarte w SRW „Małopolska 2030”: **Zapewnienie powszechnego dostępu do wysokiej jakości usług cyfrowych, w szczególności w ochronie zdrowia, edukacji, kulturze, turystyce, administracji publicznej.**
- Wyzwanie dla ES: wsparcie PES w „przenoszeniu” i rozwoju usług świadczonych on-line oraz bazujących na nowych technologiach.

7. „Rewolucja przemysłowa”, czyli rosnące znaczenie Przemysłu 4.0, jest ważnym wątkiem w kwestii innowacyjności i konkurencyjności małopolskiej gospodarki. Skala wyzwań i przemian, jakich doświadczają i będą w najbliższych latach doświadczać firmy, jest

¹⁸ SRW „Małopolska 2030”, op.cit., str. 44.

¹⁹ Mapa trendów 2020, <https://hatalaska.com/wp-content/uploads/2020/01/MapaTrendow2020.pdf> (data pobrania: 17.01.21)

ogromna. Upowszechnienie w przedsiębiorstwach big data i analityki, rzeczywistości rozszerzonej, zastosowanie drukarek 3D czy technologii chmury, kwestie cyberbezpieczeństwa i integracji oprogramowania oraz coraz bardziej powszechnego stosowania autonomicznych robotów i symulacji procesów to tylko niektóre elementy wchodzące w skład szeroko zakrojonych przemian, które czekają małopolskie firmy.²⁰

- Wyzwanie zawarte w SRW „Małopolska 2030”: **Zmiana modeli biznesowych przedsiębiorstw w kierunku gospodarki opartej o Przemysł 4.0, w tym automatyzacja i robotyzacja MŚP.**
- Wyzwanie dla ES: utrzymanie konkurencyjności PS oraz zatrudnienia (pomimo procesów automatyzacji i robotyzacji).

8. **Lokalność.** Z drugiej strony, z perspektywy konsumentów, widoczny jest wzrost trendu „Go local”, który autentyczność, lokalną i niemasową produkcję uznaje za wartość kluczową²¹. Dla sektora ekonomii społecznej jest to niepowtarzalna szansa, gdyż mimo tego, że wiele się mówi o innowacjach i IT w rozwoju ES, to główną cechą sektora ES jest raczej lokalność, oddolność inicjatyw oraz unikalność i autentyczność oferty.

- Wyzwanie zawarte w SRW „Małopolska 2030”: **Rozwinięcie konkurencyjnych, markowych produktów turystycznych o charakterze regionalnym przy równoczesnym kształtowaniu lokalnych marek bazujących na walorach kulturowych i przyrodniczych Małopolski.**
- Wyzwanie dla ES: wsparcie komercyjnych i społecznych działań PES bazujących na dziedzictwie Małopolski i lokalnych walorach kulturowych i przyrodniczych.

9. **Trend „Bycia offline” (Offline Living)**, który ma na celu ograniczenie korzystania z technologii na rzecz życia poza światem cyfrowym²². Ma on charakter kontrtrendu dla postępującej cyfryzacji coraz większej ilości sfer życia, przyspieszonej dodatkowo przez pandemię. Warto o nim pamiętać zwłaszcza w kontekście wspierania samoorganizujących się społeczności lokalnych i tęsknoty ludzi za wspólnym spędzaniem czasu. Dla lokalnych PES to ważny czynnik, w oparciu o który można planować działania z zakresu organizacji wolnego czasu, edukacji, kultury, itd.

²⁰ SRW „Małopolska 2030”, op. cit. str. 58

²¹ RENEWED REALITY *Jak reagować na zmiany wywołane pandemią koronawirusa?* Maj 2020, infuture.institute/raporty/renewed-reality/ (data pobrania 12.01.21).

²² Mapa trendów 2020, <https://hatalaska.com/wp-content/uploads/2020/01/MapaTrendow2020.pdf> (data pobrania: 17.01.21).

- Wyzwanie zawarte w SRW „Małopolska 2030”: **Wzmacnianie zaangażowania liderów lokalnych i regionalnych w sprawy wspólne, jako potencjalnych partnerów samorządów w polityce rozwoju.**
- Wyzwanie dla ES: wsparcie kształcenia lokalnych liderów PES oraz wsparcie organizacyjne i finansowe PES (np. w postaci grantów) zajmujących się animacją wolnego czasu, edukacją, kulturą, sportem, itp.

10. **Gospodarka o obiegu zamkniętym (GOZ)**²³. Zakłada model gospodarczy opierający się na efektywnym wykorzystaniu zasobów, materiałów i produktów oraz minimalizowaniu ilości wytwarzanych odpadów poprzez zapobieganie ich powstawaniu, a w przypadku wytworzenia odpadów – ich przygotowywanie do ponownego użycia, recykling, inne sposoby odzysku oraz unieszkodliwienie. Transformacja w kierunku GOZ polega na podjęciu działań na wszystkich etapach cyklu życia produktu, zaczynając od pozyskania surowca, przez projektowanie, produkcję, konsumpcję, naprawę i regenerację produktu, zbieranie odpadów, aż po ich zagospodarowanie. Kluczowe elementy procesu, w których można szukać potencjału rozwoju dla inicjatyw ES: ekoprojektowanie²⁴ i wydłużenie czasu korzystania z produktu²⁵ oraz wtórne wykorzystanie odpadów.

- Wyzwanie zawarte w SRW „Małopolska 2030”: **Zwiększenie świadomości zarówno przedsiębiorców jak i mieszkańców Małopolski w zakresie korzyści z jak najszerzego stosowania GOZ. Zapewnienie kadry dla wdrażania GOZ, w szczególności już podczas projektowania (eko-projektowania), które jest jednym z kluczowych etapów w gospodarce o obiegu zamkniętym.**
- Wyzwanie dla ES: zwiększenie roli podmiotów ekonomii społecznej w procesie wdrażania zasad gospodarki o obiegu zamkniętym w regionie, zwłaszcza związanych z naprawą, wymianą rzeczy używanych, działaniami recyklingowymi, selektywną zbiórką odpadów, pozyskiwaniem, magazynowaniem i dystrybuowaniem żywności, itp.

11. **Zmiany klimatyczne**²⁶, będące wynikiem zarówno naturalnych procesów jak również działalności człowieka, która przyczynia się do zmian w zakresie zjawisk atmosferycznych

²³ SRW „Małopolska 2030”, op. cit., str. 73-74

²⁴ Takie projektowanie produktu, aby nadawał się do recyklingu lub ponownego użycia, dzięki czemu łatwiejsze i mniej kosztowne staje się gospodarowanie odpadami.

²⁵ Np. poprzez naprawę, wykorzystanie w innych celach lub zastępowania jego lub jego części substytutami.

²⁶ SRW „Małopolska 2030”, op. cit., str. 76

i procesów geodynamicznych. Zanieczyszczenia emitowane przez energetykę, transport, gospodarkę, rolnictwo, górnictwo, przemysł, itp. przyczyniają się do powstawania nieodwracalnych zmian w środowisku.

- Wyzwanie zawarte w SRW „Małopolska 2030”: **Inwestycje i działania z zakresu zielonej i błękitnej infrastruktury (szczególnie: mikro i mała retencja, niecki, rowy, mokradła), pełniące również funkcję przyrodniczą, aerosanitarną, łagodzącą skutki zmian klimatycznych, ale również społeczną, w tym rekreacyjną, gospodarczą i estetyczną.**

Wyzwania dla ES:

- tworzenie miejsc pracy w PES związane z utrzymaniem i działaniami w terenach zielonych, wzmocnienie działań edukacyjnych prowadzonych przez PES w obszarze edukacji ekologicznej, tworzenia wspólnot energetycznych itp.;
- Wsparcie PES w zakresie wykorzystania rozwiązań opartych na naturze (NBS – nature based solutions) oraz ich potencjału w kształtowaniu tzw. zielonych umiejętności.

12. **Smart City/Smart Villages**²⁷ – to miasto/wieś tworzone w myśl zasady szeroko pojętego zrównoważonego rozwoju, gdzie technologia jest jednym z narzędzi budowania bezpiecznej, efektywnej i funkcjonalnej przestrzeni. Koncepcja smart city/village zakłada wykorzystanie lokalnych zasobów, których podstawą są mieszkańcy – obywatele oraz technologii do tego, by maksymalnie usprawnić zarządzanie miastem/miejscowością i zadbać o konkurencyjność gospodarki oraz w efekcie podnieść jakość życia.

- Kierunek działań zawarty w SRW „Małopolska 2030”: **Wspieranie i promowanie koncepcji zrównoważonego rozwoju miast, w tym m.in. idei „smart city”, miasta zwarteo i miasta witalnego w Małopolsce.**

Wyzwania dla ES:

- planowanie zrównoważonego rozwoju gmin z uwzględnieniem roli sektora ES;
- włączenie podmiotów sektora ekonomii społecznej w procesy rewitalizacyjne JST w zakresie identyfikacji problemów i potrzeb, planowania i realizacji rozwiązań w tym zakresie.

²⁷ SRW „Małopolska 2030”, op. cit., str. 59

II.2 Główne wnioski z diagnozy²⁸

Sytuacja demograficzna oraz społeczno-gospodarcza Małopolski.

Struktura wiekowa ludności Małopolski ulega zmianie. Od 2012 r. notuje się regularny **wzrost udziału osób w wieku poprodukcyjnym** oraz spadek osób w wieku produkcyjnym i przedprodukcyjnym. „Współczynnik obciążenia demograficznego (relacja osób w wieku nieprodukcyjnym do osób w wieku produkcyjnym) wyniósł (w Małopolsce, *przyp. red.*) 68 osób (w Polsce – 70), podczas gdy w 2015 r. było to 60 osób, a w 2021 r. 67 osób.”²⁹ Proces starzenia się populacji Małopolski potwierdza również obserwowana w ostatnich latach wzrostowa tendencja:

- mediany wieku – w końcu 2022 r. wyniosła ona już 40,7 lat, podczas gdy rok wcześniej było to 40,3 lat, a w 2015 r. – 38,6 lat;
- wskaźnika wsparcia międzypokoleniowego – od 2015 do 2022 r. w Małopolsce wskaźnik wzrósł z 9,3 do 11,8.
- Jednocześnie przyrost naturalny miał ujemną wartość. Zmniejszyła się również liczba urodzeń.
 - **Wyzwanie dla ES:** rozwój lokalnie świadczonych przez PES usług odpowiadających na potrzeby rosnącej grupy osób starszych.
- Według danych GUS stopa bezrobocia na dzień 31 października 2021 r. w Małopolsce wyniosła 4,6%. **Małopolska jest bardzo zróżnicowana pod względem skali bezrobocia.** Najwyższy wskaźnik - 9,3% odnotowano w powiecie dąbrowskim, następnie nowosądeckim - 7,7% oraz w tatrzańskim - 7,4%. Najlepsza sytuacja na rynku pracy występuje w powiecie myślenickim - 2,9%, w m. Krakowie - 3%, w m. Nowy Sącz - 3,1%
- W III kwartale 2021 r. osoby aktywne zawodowo stanowiły 58,3% ludności w wieku 15–89 lat. Wskaźnik ten zwiększył się o 2,1 p. proc. w porównaniu z II kw. 2021 r. Współczynnik aktywności zawodowej jest zróżnicowany głównie w zależności od wieku i wykształcenia. Najniższa aktywność występuje w grupie wiekowej 55+ i

²⁸ Szczegółowe dane znajdują się w opracowaniu pn. „Diagnoza sytuacji społecznej i gospodarczej oraz sektora ekonomii społecznej w Małopolsce”.

http://www.es.malopolska.pl/media/userfiles/26.01_Diagnoza_dla_RPRES_21-27.pdf

²⁹ Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa małopolskiego 2023”, Urząd Statystyczny w Krakowie, Kraków 2023, s. 54 - 55

wynosi 26,4% oraz w grupie osób z wykształceniem podstawowym i gimnazjalnym – 20% (dla porównania w grupie osób z wyższym wykształceniem wynosi 81,2%).³⁰

- Na koniec IV kwartału 2021 r. 47,6% bezrobotnych kobiet stanowiły osoby w szczególnej sytuacji na rynku pracy; odsetek mężczyzn znajdujących się w szczególnej sytuacji w ogóle bezrobotnych wyniósł 37,9% bezrobotnych ogółem. W grupie bezrobotnych w szczególnie niekorzystnej sytuacji na rynku pracy główny odsetek stanowili długotrwale bezrobotni (55,6% ogółu bezrobotnych). Bezrobotni do 30 r.ż. stanowili 25,9%, a powyżej 50 r.ż. – 26,1% wszystkich zarejestrowanych bezrobotnych. Wśród bezrobotnych będących w szczególnej sytuacji znaczny był także udział osób pełniących opiekę nad dziećmi do lat 6 (18,0%).³¹
- Odsetek kobiet wśród biernych zawodowo stanowił w IV kwartale 2021 r. 60,4% ogółu osób niepracujących i nieposzukujących pracy w Małopolsce.

Wyzwania dla ES:

- Warto podjąć próbę dotarcia do jak największej liczby osób biernych zawodowo i w oparciu o diagnozę barier w podjęciu zatrudnienia stwarzać możliwości aktywizacji społecznej i zawodowej w ramach sektora ES.
- Uzupełnieniem ww. wsparcia powinien być rozwój system usług społecznych świadczonych przez PES (opieka nad osobami zależnymi, opieka żłobkowa, przedszkolna) umożliwiające łączenie życia zawodowego, zwłaszcza kobiet, z pełnieniem ról społecznych. Istotne jest również promowanie elastycznego zatrudnienia.
- W rejestrach urzędów pracy ponad 40% zarejestrowanych to osoby w szczególnej sytuacji na rynku pracy, dla których powinien być rozwijany system integracji społecznej i zawodowej, a wsparcie na tworzenie miejsc pracy w PS powinno promować zatrudnianie takich właśnie osób.
- **Jedną z najbardziej wykluczonych grup na rynku pracy są osoby z niepełnosprawnościami**, w 2021 r. wskaźnik zatrudnienia osób z niepełnosprawnością w wieku 16-64 lata wynosił 28,8% (dokładnie tyle samo ile ogólnopolski wskaźnik OzN w grupie aktywnych zawodowo).

³⁰ Biuletyn kwartalny WUP. IV kwartał 2021

<https://wupkrakow.praca.gov.pl/documents/67976/910374/Biuletyn%20kwartalny%20WUP%20IV%20kwarta%C5%82%202021%20r./ea0fdca9-8799-4254-9a10-84080cc8d3cb?t=1643810422973>, str. 3

³¹ Ibidem, str. 7

Wyzwania dla ES:

- stworzenie kompleksowego i dostępnego dla wszystkich mieszkańców regionu dotkniętych niepełnosprawnością systemu aktywizacji społeczno-zawodowej w oparciu o jednostki reintegracyjne i możliwości podjęcia pracy w warunkach chronionych, w PS lub na otwartym rynku pracy.
- budowanie pozytywnego wizerunku OzN jako pracowników, promocja zatrudniania OzN na otwartym rynku pracy oraz informowanie pracodawców o możliwości korzystania z dofinansowań do zatrudniania OzN.

Potencjał Małopolski związany z dziedzictwem przyrodniczym i kulturowym.

- W przedstawionej przez GUS w 2017 roku *Analizie walorów turystycznych powiatów i ich bezpośredniego otoczenia*³² **województwo małopolskie zostało ocenione, jako najbardziej atrakcyjne turystycznie województwo w kraju**, a aż 6 JST z Małopolski³³ znalazło się w pierwszej piętnastce najbardziej atrakcyjnych powiatów w Polsce.
- Małopolska posiada wyjątkowo dogodne warunki do rozwoju turystyki aktywnej i rekreacyjnej. W województwie realizowany jest projekt budowy sieci regionalnych tras rowerowych VeloMałopolska, który połączy najciekawsze turystycznie i przyrodniczo miejsca w regionie i ułatwi bezpieczny dojazd na rowerze do szlaków rowerowych.
- Małopolska to region oferty uzdrowiskowej. W województwie znajduje się 11 obszarów spełniających wymagania zawarte w ustawie o lecznictwie uzdrowiskowym.
- Wyzwanie dla ES: unikalne walory Małopolski mogą być sprężyną napędową dla wielu komercyjnych i społecznych działań PES, zwłaszcza w kontekście budowy marki Małopolski (ważny kierunek SRW „Małopolska 2030”).

Gospodarka obiegu zamkniętego w Małopolsce

- Małopolska należy w Polsce do regionów przodujących we wdrażaniu koncepcji GOZ. Na podstawie badań przeprowadzonych przez J. Kulczycką, P. Harazin oraz E. Kopeć³⁴

³² Było to jednorazowe opracowanie eksperymentalne na podstawie danych statystycznych m.in. z zakresu bazy noclegowej, kultury i dziedzictwa narodowego oraz przyrodniczych obszarów chronionych. (<https://stat.gov.pl/statystyki-eksperymentalne/uslugi-publiczne/analiza-walorow-turystycznych-powiatow-i-ich-bezposredniego-otoczenia,1,1.html>)

³³ M. Kraków, p. nowosądecki, p. tatrzański, p. nowotarski, p. krakowski, p. wielicki, (op. cit., s. 15)

³⁴ Harazin P., Kulczycka J., Kopeć E., 2021, Propozycja budowy zagregowanego wskaźnika oceny transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym dla regionów w Polsce, [w:] red. J. Kulczycka, Ewaluacja gospodarki o obiegu zamkniętym – wyzwania, bariery, korzyści, Wyd. IGSMiE PAN, Kraków, s. 69-81

oszacowano stopień transformacji w kierunku GOZ Małopolski na tle pozostałych województw. W analizie nie uwzględniono zagadnień związanych z zużyciem i gospodarowaniem wodą (gdyż problematyka ta dopiero ostatnio pojawiła się w kontekście cyrkularnej gospodarki), jednakże wyniki stanowią ważny głos w dyskusji na temat transformacji w kierunku większej cyrkularności gospodarki. Analizę oparto na 8 zmiennych diagnostycznych:

- emisji dwutlenku węgla,
- nakładów na ochronę środowiska ogółem,
- masy odpadów wytworzonych, z wyłączeniem odpadów komunalnych,
- zebranych zmieszanych odpadów komunalnych,
- udziału OZE w produkcji energii elektrycznej,
- udziału masy składowanych odpadów komunalnych w masie zebranych odpadów komunalnych,
- udziału odpadów poddanych odzyskowi,
- zużycia energii elektrycznej.

Na podstawie powyższych zmiennych opracowano tzw. indeks GOZ dla województw, zaprezentowany w przeliczeniu na mieszkańca oraz na PKB. Województwo małopolskie w 2015 i w 2019 r. znalazło się odpowiednio na 4. i 5. pozycji w odniesieniu do 1 mieszkańca i PKB, z wartościami odpowiednio 0,283 oraz 0,314.

Wyzwania dla ES:

- Wzmocnienie potencjału podmiotów ekonomii społecznej na rzecz zielonej transformacji regionu.
- Wzrost roli podmiotów ekonomii społecznej w procesie wdrażania zasad gospodarki o obiegu zamkniętym w regionie.

Charakterystyka osób korzystających z pomocy społecznej i infrastruktury społecznej w regionie³⁵.

- W 2022 r. udział korzystających z pomocy społecznej w populacji regionu był najniższy w 12-letnim okresie sporządzania oceny zasobów pomocy społecznej województwa

³⁵ Podrozdział opracowany na podstawie: „Ocena zasobów pomocy społecznej województwa małopolskiego za rok 2022 r.”, <https://rops.krakow.pl/ocena-zasobow-pomocy-spoecznej-1/ocena-zasobow-pomocy-spoecznej-województwa-malopolskiego-za-ostatni-rok>

małopolskiego. Od 2012 do 2022 r. wskaźnik ten obniżył się z 6,9% do poziomu 3,2% (spadek o 3,7 p. p.).

- Najczęstszymi przyczynami korzystania z pomocy społecznej w 2022 r. było: 51% ubóstwo, 49,7% długotrwała choroba, 34,3% niepełnosprawność.

Zmiany w przyczynach korzystania z pomocy społecznej.

- Analizując powody udzielania pomocy społecznej w latach 2012 – 2022 można zauważyć zmieniający się profil klienta pomocy społecznej. Generalnie obserwowany był wzrost odsetka klientów, którzy otrzymują wsparcie z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby i niepełnosprawności.
- Do 2020 r. obniżał się udział klientów wspieranych z powodu bezrobocia i ubóstwa, jednak w dwóch ostatnich latach można zauważyć ponowny wzrost udziału klientów z problemem ubóstwa (w 2022 r. o 1,8 p. p. w porównaniu do roku 2021, o 3,1 p. p. względem roku 2020) i bezrobocia (w 2020 r. i 2021 r. widoczny był nieznaczny wzrost, odpowiednio o 0,5 p. p. w 2020 r. i 1,2 p. p. w 2021 r. osób podających jako powód korzystania z pomocy społecznej bezrobocie. W 2022 r. zaobserwowano ponowny spadek tych wskazań – o 1,7 p. p. mniej niż w 2021 r.).
- W ujęciu dziesięcioletnim widać również trend spadkowy liczby osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności wychowawczej (z 33% w 2012 r. do 17,3% w 2022 r.) oraz nieznaczny wzrost odsetka osób objętych wsparciem z powodu ochrony macierzyństwa (z 22,5% w 2012 r. do 29,6% w 2022 r.).
- Małopolska charakteryzuje się dużym zróżnicowaniem terytorialnym. Przeciętne wartości wskaźników dla regionu nie odzwierciedlają sytuacji w poszczególnych gminach i powiatach województwa. Przykładowo, pomiędzy gminą o najniższym udziale klientów pomocy społecznej w ludności gminy (0,6%) a tą, która charakteryzowała się najwyższym wskaźnikiem (12,8%) różnica w 2022 r. wyniosła 12,2 p. p. Różnice te jednak ciągle się zmniejszają. Na koncentrację problemów wpływa między innymi sytuacja dotycząca bezrobocia rejestrowanego. Stopa bezrobocia w 2022 r. była najwyższa w powiatach: dąbrowskim (12,5%), nowosądeckim (9,7%), limanowskim (8,2%) i gorlickim (6,4%), podobnie jak odsetek

klientów pomocy społecznej (biorąc pod uwagę średnią z gmin powiatu) – odpowiednio: 6%, 6,1%, 6,2% i 6,9%.

Dostęp mieszkańców Małopolski do usług społecznych

- Dostęp mieszkańców Małopolski do usług społecznych ulega ciągłej poprawie, w tym za sprawą interwencji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020 (RPO WM). Od 2012 r. w samym sektorze publicznym przybyło (w kolejności wartości wzrostu):
 - + 127 placówek wsparcia dziennego → w 2022 r. funkcjonowało 249 tego typu placówek,
 - + 88 klubów samopomocy → w 2022 r. działało 98 takich klubów,
 - + 62 mieszkania chronione → w 2022 r. wykazano 122 mieszkania chronione,
 - + 37 dziennych domów pomocy → w 2022 r. funkcjonowało 44 DDP,
 - + 27 klubów integracji społecznej → w 2022 r. funkcjonowało 39 KIS,
 - + 10 centrów integracji społecznej → w 2022 r. działało 15 CIS,
 - + 9 środowiskowych domów samopomocy → w 2022 r. wykazano 83 ŚDS,
 - + 7 zakładów aktywności zawodowej → w 2022 r. było 13 ZAZ,
 - + 3 warsztaty terapii zajęciowej → w 2022 r. funkcjonowało 68 WTZ.
- Do wyżej wymienionych placówek należy doliczyć jednostki powstające ze środków europejskich, pozostających do dyspozycji samorządu województwa, poza sektorem pomocy społecznej i otoczenia, ale realizujące takie same funkcje - prowadzone przez organizacje pozarządowe nie działające na zlecenie samorządu, podmioty medyczne, przedsiębiorców, w tym społecznych itp.
- Analizując kluczowe zasoby „pomocowe” funkcjonujące w sektorze publicznym Małopolski zwraca uwagę nadal zbyt mała liczba usług opiekuńczych w stosunku do szacowanego zapotrzebowania mimo, iż w 2022 r. część małopolskich gmin realizowała ogólnopolskie programy, których celem było wsparcie osób niesamodzielnych usługami opiekuńczymi czy asystenckimi (projekt „Małopolski Tele-Anioł” – 193 osoby objęte usługami opiekuńczymi i sąsiedzkich świadczonymi w

miejscu zamieszkania czy programy rządowe: „Opieka 75+” – 844 osoby objęte wsparciem; „Opieka Wytchnieniowa” – 932 opiekunów osób niesamodzielnych objętych usługami dziennymi oraz „Asystent Osobisty Osoby Niepełnosprawnej” – 2 231 osób). Jednak liczba Małopolan objętych gminnymi usługami opiekuńczymi w miejscu zamieszkania (będących zadaniem własnym gminy) ponownie spadła – w 2022 r. objęto nimi ponad 7,2 tys. osób (mniej o 160 osób). Ciągłe zbyt mało jest usług opiekuńczych w stosunku do szacowanego zapotrzebowania.

- Wyzwanie dla ES: wyżej wymienione obszary usług społecznych mogą być niszą do zagospodarowania przez lokalne PES. Należy wprowadzić mechanizm promowania tego typu PES w procesie inkubacji realizowanym przez OWES.

Sektor ekonomii społecznej.

Liczba podmiotów ekonomii społecznej w Małopolsce na dzień 02 czerwca 2023 r. wynosiła ok. 9620³⁶ podmiotów. Poniższa tabela prezentuje liczbę PES w zależności od formy prawnej.

Tabela 1. Liczba PES w zależności od formy prawnej wraz ze źródłem danych.

Forma prawna	Liczba podmiotów	Źródło: (stan na dzień 12.09.2023 r.)
Stowarzyszenia	5113	KRS
Fundacje	3395	KRS
Koła gospodyń wiejskich	986	Krajowy Rejestr KGW prowadzony przez ARiMR
Przedsiębiorstwa społeczne	45	Rejestr Jednostek Pomocy Społecznej (na podstawie ustawy o ekonomii społecznej)
	126	Baza ROPS (na podstawie wytycznych w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego (...) na lata 2014-2020)

³⁶ Nie zostały wliczone przedsiębiorstwa społeczne gdyż jest to status, który mogą nabyć organizacje wymienione w pozostałych kategoriach.

Spółdzielnie socjalne	129	KRS (część podmiotów w likwidacji)
Warsztaty terapii zajęciowej	68	Dane PFRON
Kluby integracji społecznej	29	Rejestr prowadzony przez Wojewodę Małopolskiego - Rejestr Jednostek Pomocy Społecznej
Centra integracji społecznej	11	Rejestr prowadzony przez Wojewodę Małopolskiego - Rejestr Jednostek Pomocy Społecznej
Zakłady aktywności zawodowej	13	Dane Wojewody Małopolskiego

Podstawowe charakterystyki sektora ekonomii społecznej w Małopolsce według danych GUS za rok 2021 r.³⁷:

- W grupie małopolskich PES 0,8 tys. stanowiły organizacje posiadające status organizacji pożytku publicznego (co stanowi 8,5% w skali kraju).
- 61,4% organizacji nie zatrudnia pracowników, 23,9% PES zatrudnia pracowników na umowy cywilno – prawne, 14,7% podmiotów zatrudnia płatny personel na umowę o pracę (1,4 tys. podmiotów)
- Wśród ogółu małopolskich organizacji sektora ES:
 - 8,5 % wszystkich podmiotów zatrudnia od 1-5 pracowników na umowę o pracę,
 - 3,7% wszystkich podmiotów zatrudnia od 6-19 pracowników na umowę o pracę,
 - 2,6 % wszystkich podmiotów zatrudnia 20 lub więcej pracowników na umowę o pracę,
 - 2,9% zatrudnia minimum 1 osobę niepełnosprawną (wzrost o 1% w stosunku do badań z 2018 r.).

Ogółem osoby zatrudnione na umowę o pracę w 2021 r. w małopolskim sektorze ekonomii społecznej stanowiły **18,8 tys., w tym:**

³⁷ Podmioty gospodarki społecznej w 2021 r. – wyniki wstępne. <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/gospodarka-spoeczna-wolontariat/gospodarka-spoeczna-trzeci-sektor/podmioty-gospodarki-spoecznej-w-2021-r-wyniki-wstepne,23,1.html> (data pobrania 02.06.2023)

- **6% z ogółu zatrudnionych stanowiły osoby z niepełnosprawnością (ok. 1100 osób, wzrost o 3,4% w stosunku do 2018 r.)**
- W sektorze pracują głównie kobiety - stanowią ok. 75% etatowych pracowników.
- Średnia liczba etatów przypadająca na organizację zatrudniającą na podstawie stosunku pracy w 2021 r. wynosiła 14 osób, mediana 4.
- Ogółem osoby zatrudnione na umowy cywilnoprawne w 2021 r. w małopolskim sektorze stanowiły 2,2 tys.
- Przeciętne wynagrodzenie w małopolskich PES wynosiło w 2021 r. ok. 4700 zł.

8,4 tys. małopolskich PES posiadało w 2021 r. przychody, w tym:

- 63% ze środków publicznych,
- 37% ze źródeł rynkowych,
- 9,5% ogółu małopolskich PES prowadzi działalność gospodarczą,
- 28,3% ogółu małopolskich PES prowadzi odpłatną działalność statutową.

Średni przychód małopolskich PES w 2021 r. wynosił 375,3 tys. zł., mediana 32,6 tys. zł.

Wyzwania dla ES:

- wsparcie informacyjne i doradcze dla JST w zakresie kilkuletniego kontraktowania zadań publicznych do realizacji przez PES celem stabilizacji przychodów i zatrudnienia w PES.
- wsparcie PES w rozwoju działalności ekonomicznej (odpłatnej i/lub gospodarczej), tak by mogła stać się alternatywą lub uzupełnieniem dla finansowania publicznego PES. W tym celu należy zaplanować dostępny system doradztwa prawnego i finansowego dla PES „wchodzących” na ścieżkę działalności ekonomicznej.

Przedsiębiorstwa społeczne w Małopolsce

- W Małopolsce na dzień 02 czerwca 2023 r. funkcjonowało 18 podmiotów posiadających ustawowo³⁸ zweryfikowany status przedsiębiorstwa społecznego, w tym 8 PS, których głównym celem była działalność reintegracyjna, 2 PS których głównym celem była realizacja usług społecznych oraz 8 PS posiadających wpis o łączeniu działalności reintegracyjnej z usługową. Warto nadmienić, że do końca

³⁸ w myśl ustawy o ekonomii społecznej z dn. 5 sierpnia 2022 r. status nabywa się w drodze decyzji wojewody właściwego ze względu na siedzibę tego podmiotu albo tej jednostki (art. 12.1).

2023 r. równolegle aktywna jest baza PS zweryfikowanych przez ośrodki wsparcia ES w oparciu o Wytyczne CT9. Według niej, w Małopolsce, na dzień 02 czerwca 2023 r. status PS posiadało 126 organizacji.

- **Główne branże działalności małopolskich przedsiębiorstw społecznych** (lista na podstawie Wytycznych Ct9) to: usługi dla firm, organizacji i administracji publicznej, edukacja i kultura, gastronomia, rekreacja i turystyka, czyli branże wyjątkowo narażone na skutki pandemii i wprowadzonych w związku z nią przepisów ograniczających działalność. Według wykazu PS prowadzonego przez Ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego na podstawie art. 19 ustawy o ekonomii społecznej: 5 z 18 podmiotów działa w obszarze zakwaterowania i gastronomii, 4 edukacji, 3 opieki zdrowotnej i pomocy społecznej.
 - Bardzo niepokojące są dane³⁹ świadczące o poziomie zwolnień, które dotknęły pracowników, w tym osoby zagrożone wykluczeniem społecznym w 2021 r. w małopolskim sektorze przedsiębiorczości społecznej. Na pytanie, ilu pracowników zakończyło zatrudnienie w organizacji od momentu jej powstania (ogółem) dowiadujemy się, że średnio na organizację było to blisko 5 pracowników, przy medianie 3. W sumie, stosunek pracy zakończyło 365 pracowników na 604 stworzonych miejsc pracy, co stanowi 60%. Zdecydowaną większość zwolnionych pracowników – 299 osoby (82% zwolnionych) stanowiły osoby zagrożone wykluczeniem społecznym. Średnio na 1 PS przypadają 4 osoby zagrożone wykluczeniem społecznym przy medianie = 2, które z różnych przyczyn odeszły z przedsiębiorstwa społecznego. Oznacza to wyjątkowo niestabilne miejsca pracy dla osób najbardziej oddalonych od rynku pracy.
- Wyzwanie dla ES: warto zwrócić szczególną uwagę na wskaźnik rotacji zatrudnienia w PS, które wnioskuje o wsparcie finansowe na stworzenie nowych miejsc pracy⁴⁰. Należy wprowadzić mechanizmy kontroli tego wskaźnika do dokumentacji konkursowej, na podstawie której, między innymi, dokonywana byłaby ocena

³⁹ Monitoring kondycji przedsiębiorstw społecznych w Małopolsce. 2021 r. <https://www.es.malopolska.pl/raporty-z-badan-sektora-es-w-malopolsce-1/raporty-z-badan-w-podziale-na-obszar-badawczy/monitoring-podmiotow-es> (data pobrania 05.06.2023)

⁴⁰ Dotyczy osób, na których miejsce pracy pozyskano dotację

potencjału wnioskodawców i podejmowana decyzja o wypłacie dotacji bądź jej wstrzymaniu.

- **Zróżnicowana skala dostępności wsparcia w zakresie reintegracji społeczno-zawodowej w regionie.** Analizując dostępność wsparcia JR w skali subregionów obserwujemy, że w 2020 r., podobnie jak w latach poprzednich, najwięcej małopolskich jednostek reintegracyjnych (38,52%, 47 na 122) działało na obszarze Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego, 21,31% (26) w Małopolsce Zachodniej, 19,67% (24) w subregionie sądeckim, 13,93% (17) w Subregionie Tarnowskim, a najmniej rozwinięty system wsparcia JR funkcjonował w subregionie podhalańskim (zaledwie 8 PES, tj. 6,56%). Biorąc pod uwagę dostępność wsparcia podmiotów reintegracyjnych w skali powiatów; najmniejszą obserwujemy w powiatach dąbrowskim, nowotarskim, wielickim i tatrzańskim (obecność tylko 1 typu, JR, w każdym z tych przypadków to WTZ), wszystkie typy jednostek reintegracyjnych identyfikujemy zaledwie w 2 jednostkach powiatowych: w powiecie olkuskim oraz w Krakowie (powiat grodzki)⁴¹.

Wyzwania dla ES:

- Zróżnicowana skala dostępności wsparcia powinna skłonić do zwiększenia zakresu działań animacyjnych na rzecz tworzenia jednostek reintegracyjnych we współpracy z JST i PES oraz sieciowania JST i kreowania działań ponadlokalnych, (np. tworzenia JR przy współpracy kilku samorządów lokalnych).
- Tworzenie nowych JR powinno być wspierane na terenach gdzie zdiagnozowano potrzebę działania takich podmiotów, ze szczególnym uwzględnieniem powiatów, w których brak tego typu jednostek..
- Równolegle powinny być prowadzone działania podnoszące świadomość w JST nt. celu i efektów działań JR oraz zachęcające JST do zlecania zadań oraz ściślej współpracy z istniejącymi PES, w tym JR.
- W małopolskich podmiotach reintegracyjnych jest niska efektywność zatrudnieniowa absolwentów. Zatrudnienie w 2020 r. znalazło zaledwie 11,48% osób opuszczających

⁴¹ Usługi reintegracji społeczno-zawodowej w dobie pandemii. Monitoring kondycji małopolskich jednostek reintegracyjnych, str. 3, http://www.es.malopolska.pl/pliki-do-pobrania/wpis_uslugi-reintegracji-spoleczo-zawodowej-w-dobie-pandemii-monitoring-malopolskich-jednostek-reintegracyjnych-2020-2,334 (data pobrania: 03.12.21).

WTZ, 23,65% kończących KIS i 26,81% uczestników CIS (w 2019 r. wskaźniki te wynosiły odpowiednio: 19,51%, 18,15% oraz 34,80% beneficjentów JR, którzy zakończyli udział we wsparciu owego roku)⁴².

- Wyzwanie dla ES: Warto promować, również odpowiednimi zapisami w RPO, zwiększenie stopnia wykorzystania instrumentu zatrudnienia wspomaganego dla osób z niepełnosprawnościami, w tym absolwentów WTZ oraz zatrudnienia wspomaganego, jako planowego elementu ścieżki wsparcia absolwentów CIS i KIS.
- Według pracowników JST, zapytanych o **potencjał lokalnych PES do świadczenia wybranych usług w 2022 r.**⁴³, sytuacja w Małopolsce wygląda następująco:
 - usługi edukacyjne są gotowe świadczyć PES w 39% JST (w ¾ powiatów, ponad połowie gmin miejskich i miejsko-wiejskich oraz w co trzeciej gminie wiejskiej),
 - usługi opiekuńcze, tak ważne z perspektywy opieki nad osobami niesamodzielnymi, często samotnymi, są dostępne w 38% (dostępne we wszystkich powiatach, ponad połowie gmin miejskich, tylko w co trzeciej gminie wiejskiej),
 - usługi związane z dożywianiem osób ubogich, niesamodzielnych są dostępne w 31% JST. Są one dostępne głównie w gminach miejsko – wiejskich (w 53%) oraz blisko w połowie gmin miejskich, jak również w 3 na 10 gmin wiejskich,
 - wsparcie specjalistyczne, np. prawne jest dostępne w 27% JST (głównie w powiatach (2/3 powiatów) oraz blisko w połowie gmin miejskich),
 - działania na rzecz rozwoju przedsiębiorczości świadczone są przez PES w 23% JST, w tym w 4 na 10 powiatów i gmin miejskich.
 - opieka medyczna świadczona przez PES dostępna jest w ok. 17% JST (na szerszą skalę tylko w powiatach (w połowie) oraz w 5 na 13 gmin miejskich).
- Wyzwanie dla ES: wdrożenie działań edukacyjnych oraz animacyjnych skierowanych do JST, organizacji i mieszkańców wspierających powstawanie nowych PES świadczących kluczowe usługi społeczne. Do tego celu należy wykorzystać zarówno zasoby lokalne JST, ale przede wszystkim wsparcie finansowe dostępne ze środków unijnych i funduszy krajowych.

⁴² Ibidem, str. 5-6.

⁴³ Współpraca małopolskich gmin i powiatów z podmiotami ekonomii społecznej w 2022 r. <http://www.es.malopolska.pl/raporty-z-badan-sektora-es-w-malopolsce-1/raporty-z-badan-w-podziale-na-obszar-badawczy/monitoring-wspolpracy-gmin-i-powiatow-z-pes> (data pobrania: 05.06.2023)

- Tylko 12% małopolskich gmin i powiatów zastosowało w 2022 r. zapisy o klauzuli społecznej w dokumentacji przetargowej (relatywnie najczęściej były to gminy miejskie oraz gminy miejsko-wiejskie). Poza brakiem wykonawców spełniających kryteria klauzul, najczęstszym powodem nie zastosowania omawianego zapisu był brak wiedzy, jak w praktyce zastosować klauzule społeczne oraz niejasne przepisy prawne dotyczące stosowania klauzul społecznych/ obawy przed złą interpretacją przepisów.
- Wyzwanie dla ES: promowanie i edukowanie nt. korzyści ze stosowania klauzul społecznych w sektorze publicznym.
- System wsparcia ekonomii społecznej w Małopolsce stanowią akredytowane ośrodki wsparcia ekonomii społecznej (OWES), Samorząd Województwa Małopolskiego (dysponent środków finansowych na realizację projektów OWES) oraz Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej, który jako jednostka organizacyjna samorządu województwa jest odpowiedzialny za koordynację działań na rzecz ekonomii społecznej w regionie.
- W ramach OWES dostępne są **usługi animacji lokalnej** dla lokalnych społeczności i JST zainteresowanych inicjatywami ES, w tym szkolenia dla liderów; **usługi rozwoju ekonomii społecznej**, w tym wsparcie finansowe na założenie/przystąpienie/zatrudnienie w przedsiębiorstwie społecznym; **usługi wsparcia dla istniejących przedsiębiorstw społecznych**.
- W subregionach Małopolski Zachodniej i Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego (KOM) liderem konsorcjum MOWES jest Fundacja Gospodarki i Administracji Publicznej. Partnerzy:
 - Agencja Rozwoju Małopolski Zachodniej S.A.
 - Fundacja Biuro Inicjatyw Społecznych
 - FRDL Małopolski Instytut Samorządu Terytorialnego i Demokracji
 - Spółdzielnia Socjalna OPOKA
- W subregionach tarnowskim, sądeckim i podhalańskim liderem konsorcjum MOWES jest Towarzystwo Oświatowe Ziemi Chrzanowskiej w Chrzanowie. Partnerzy:
 - Fundacja im. Hetmana Jana Tarnowskiego
 - Fundacja Rozwoju Regionu Rabka

- Fundacja Miejsc i Ludzi Aktywnych
- Stowarzyszenie Inicjatyw Społecznych i Oświatowych „Cumulus”.
- Aby uzyskać dostęp do informacji o konkretnych usługach w danym subregionie można skorzystać z informacji na stronie www.es.malopolska.pl w zakładce: Znajdź ofertę dla siebie.

III. Główne założenia RPRES

III.1. Cel główny i cele szczegółowe RPRES

Cel główny RPRES jest nawiązaniem do celu głównego zawartego w Strategii Rozwoju Województwa „**Małopolska 2030**”, który został sformułowany następująco:

Małopolska regionem zrównoważonego rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i terytorialnym.

Ponieważ ekonomię społeczną traktujemy, jako narzędzie do podejmowania określonych wyzwań, zwłaszcza w obszarze społeczno-gospodarczym, ale też jako instrumentarium pozwalające na pobudzenie rozwoju, cel główny RPRES został sformułowany niejako służebnie wobec celu SRW – ekonomia społeczna to sektor przyczyniający się do zrównoważonego rozwoju regionu.

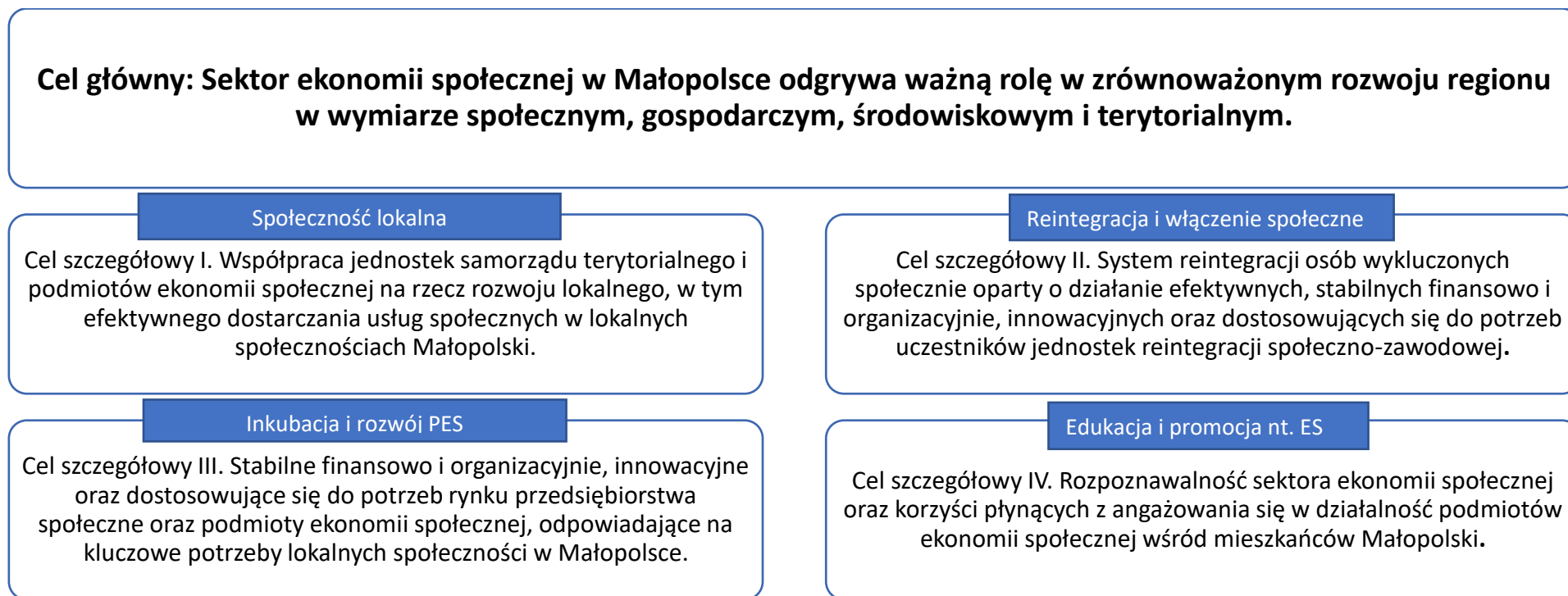
Sektor ekonomii społecznej w Małopolsce odgrywa ważną rolę w zrównoważonym rozwoju regionu w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i terytorialnym.

Cele szczegółowe zostały natomiast oparte o cztery kluczowe dziedziny, w ramach których przebiegały prace grup roboczych:

1. Społeczność lokalna i uspołecznianie usług.
2. Reintegracja i włączenie społeczne.
3. Inkubacja i rozwój podmiotów ekonomii społecznej.
4. Edukacja i promocja nt. ES.

Na poniższym schemacie ujęto cel główny i cztery cele szczegółowe Regionalnego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej.

Schemat 2. Cel główny i cele szczegółowe RPRES.

III.2 Priorytety oraz kierunki interwencji

III.2.1 Obszar społeczności lokalnej i uspołeczniania zadań.

Cel szczegółowy I. Współpraca jednostek samorządu terytorialnego i podmiotów ekonomii społecznej na rzecz rozwoju lokalnego, w tym efektywnego dostarczania usług społecznych w lokalnych społecznościach Małopolski.

Priorytet I.1 Rozwinięty system świadczenia usług społecznych przez PES dla ogółu mieszkańców i mieszkank w społecznościach lokalnych Małopolski.

Kierunek interwencji I.1.1. System wsparcia dla JST i lokalnych PES w zakresie realizacji kluczowych usług społecznych⁴⁴.

Kierunek interwencji realizowany będzie m.in. poprzez:

1. Diagnozę potrzeb w zakresie usług społecznych, barier i potencjału lokalnych PES w zakresie świadczenia usług społecznych.
2. System dofinansowań dla kluczowych usług świadczonych przez lokalne PES.
3. Kompleksowe wsparcie w procesie zakładania PES/PS⁴⁵ z udziałem JST.
4. Specjalistyczne wsparcie w zakresie profesjonalizacji działających lokalnie PES.
5. Budowanie i rozwijanie współpracy między JST (np. sąsiednimi gminami i powiatem) w zakresie realizacji usług społecznych przy współpracy z PES/PS oraz wspierania rozwoju potencjału lokalnych PES.
6. Wsparcie grup nieformalnych w obszarze realizacji usług opiekuńczych i usług sąsiedzkich, w tym pomoc w zakresie formalizacji działań.

Kierunek interwencji I.1.2. System wsparcia dla samorządów w procesie tworzenia centrów usług społecznych.

Kierunek interwencji realizowany będzie m.in. poprzez:

1. Kompleksowe szkolenia kadry CUS.
2. Wdrażanie standardów świadczenia usług społecznych.
3. Wsparcie doradcze dla CUS w zakresie diagnoz (zapotrzebowania na usługi

⁴⁴ Zgodnie z krajową i regionalną Strategią Rozwoju Usług Społecznych.

⁴⁵ Z zastrzeżeniem art. 3 ust. 2 ustawy z dn. 5 sierpnia 2022 r. o ekonomii społecznej

społeczne) oraz ewaluacji jakości usług społecznych.

4. Wsparcie doradcze w zakresie rozwoju lokalnego, PES oraz inicjatyw obywatelskich (OSL).
5. Wsparcie finansowe rozwoju oferty usług społecznych wynikających ze zdiagnozowanych potrzeb.
6. Tworzenie przestrzeni do wymiany doświadczeń dla CUS w regionie.
7. Promowanie dobrych praktyk / rozwiązań wdrożonych przez CUS we współpracy z sektorem ES.

Priorytet I.2. Wysokie kompetencje pracowników JST w zakresie realizacji zadań publicznych we współpracy z PES.

Kierunek interwencji I.2.1: Wsparcie informacyjne skierowane do decydentów nt. potencjału sektora ES w rozwoju gminy.

Kierunek interwencji realizowany będzie m.in. poprzez:

1. Wsparcie informacyjne nt. możliwości zakładania PES/PS świadczących usługi społeczne z udziałem JST.
2. Wsparcie informacyjne nt. społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych.
3. Wsparcie doradcze i animacyjne polegające na włączaniu podmiotów sektora ekonomii społecznej w procesy rewitalizacyjne, zielonej transformacji oraz gospodarki o obiegu zamkniętym
4. Prezentację dobrych praktyk realizacji zadań publicznych przez PES (np. w zakresie zielonej gospodarki, deinstytucjonalizacji, itp.).

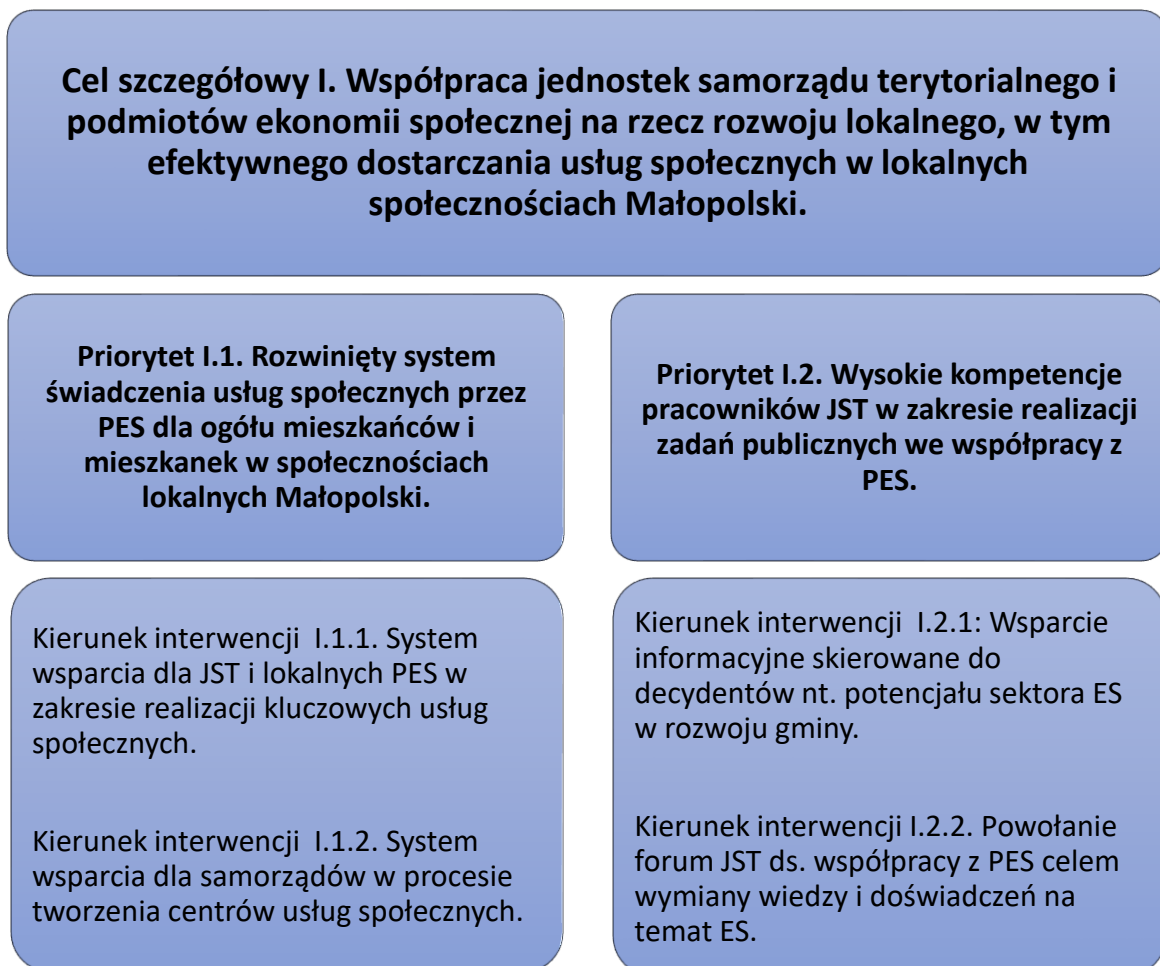
Kierunek interwencji I.2.2. Powołanie forum JST ds. współpracy z PES celem wymiany wiedzy i doświadczeń na temat ES.

Kierunek interwencji realizowany będzie m.in. poprzez:

1. Wsparcie edukacyjne i doradcze w zakresie metod uspołecznienia procesu planowania, realizacji i oceny działań w JST.
2. Wsparcie edukacyjne i doradcze w zakresie instrumentów wsparcia finansowego i pozafinansowego lokalnych PES.
3. Wsparcie w diagnozie potencjału i potrzeb lokalnego sektora ES.
4. Wymianę doświadczeń oraz prezentację dobrych praktyk w zakresie rozwoju

lokalnego przy udziale PES oraz mieszkańców.

Schemat 3. Cel szczegółowy, priorytety i kierunki interwencji dla obszaru społeczności lokalnej i uspołeczniania zadań.

III.2.2 Obszar reintegracji i włączenia społecznego.

Cel szczegółowy II. System reintegracji osób wykluczonych społecznie oparty o działanie efektywnych, stabilnych finansowo i organizacyjnie, innowacyjnych oraz dostosowujących się do potrzeb uczestników jednostek reintegracji społeczno-zawodowej.

Priorytet II.1. Dostępny w skali wszystkich powiatów Małopolski system reintegracji społecznej i zawodowej⁴⁶.

Kierunek interwencji II.1.1. Zapewnienie warunków merytorycznych, organizacyjnych i finansowych sprzyjających tworzeniu nowych JR.

Kierunek interwencji realizowany będzie m.in. poprzez:

1. Diagnozę potrzeb i potencjału w zakresie tworzenia JR.
2. Wsparcie edukacyjne i doradcze dla JST w zakresie tworzenia i wsparcia jednostek reintegracji społeczno-zawodowej.
3. Wdrożenie dodatkowych instrumentów dofinansowania tworzenia i funkcjonowania JR dostępnych na poziomie regionu.
4. Objęcie kompleksowym wsparciem szkoleniowo-doradczym NGO i JST zainteresowanych powołaniem JR.

Kierunek interwencji II.1.2: Wzmocnienie potencjału organizacyjnego i kadrowego JR, w tym w zakresie ekonomizacji działalności.

Kierunek interwencji realizowany będzie m.in. poprzez:

1. Opracowanie kompleksowej oferty wsparcia dla JR w ramach działań OWES i ROPS.
2. Kompleksowe wsparcie inkubacyjne organizacji prowadzących JR gotowych do założenia PS.
3. Szkolenia zawodowe uczestników JR zgodnie z profilem działalności ekonomicznej organizacji.

Priorytet II.2. Wysoka efektywność zatrudnieniowa jednostek reintegracyjnych

Kierunek interwencji II.2.1: Wprowadzenie dodatkowych instrumentów motywujących do zwiększenia efektów zatrudnieniowych w JR.

Kierunek interwencji realizowany będzie m.in. poprzez:

1. Zapewnienie instrumentów premiujących pracowników JR powiązanych z efektywnością zatrudnieniową.

⁴⁶ W każdym powiecie znajdują się wszystkie typy jednostek reintegracyjnych.

2. Upowszechnianie dobrych praktyk w zakresie aktywności zawodowej absolwentów JR oraz wsparcie (np. coaching) dla najbliższego otoczenia OzN niwelujące obawy przed pracą OzN na otwartym rynku.

Kierunek interwencji II.2.2: Wprowadzenie rozwiązań zwiększających udział absolwentów JR wśród pracowników PS i na otwartym rynku pracy.

Kierunek interwencji realizowany będzie m.in. poprzez:

1. Dofinansowanie dla JR do zatrudnienia trenera zatrudnienia wspomaganego⁴⁷.
2. Rozwój staży i praktyk w PS i na otwartym rynku pracy dla uczestników JR.
3. Monitorowanie przez minimum 6 miesięcy zatrudnienia absolwenta JR w PS przez trenera zatrudnienia wspomaganego.

⁴⁷ Zatrudnienie wspomagane to zapewnienie wsparcia osobom niepełnosprawnym oraz innym grupom zagrożonym wykluczeniem w uzyskaniu i utrzymaniu płatnego zatrudnienia na otwartym rynku pracy.
<https://pfzw.pl/o-zatrudnieniu-wspomagany/>

Schemat 4. Cel szczegółowy, priorytety i kierunki interwencji dla obszaru reintegracji i włączenia społecznego.

Cel szczegółowy II. System reintegracji osób wykluczonych społecznie oparty o działanie efektywnych, stabilnych finansowo i organizacyjnie, innowacyjnych oraz dostosowujących się do potrzeb uczestników jednostek reintegracji społeczno-zawodowej

Priorytet II.1. Dostępny w skali wszystkich powiatów Małopolski system reintegracji społecznej i zawodowej

Priorytet II.2. Wysoka efektywność zatrudnieniowa jednostek reintegracyjnych

Kierunek interwencji II.1.1: Zapewnienie warunków merytorycznych, organizacyjnych i finansowych sprzyjających tworzeniu nowych JR.

Kierunek interwencji II.1.2: Wzmocnienie potencjału organizacyjnego i kadrowego JR, w tym w zakresie ekonomizacji działalności.

Kierunek interwencji II.2.1: Wprowadzenie dodatkowych instrumentów motywujących do zwiększenia efektów zatrudnieniowych w JR.

Kierunek interwencji II.2.2: Wprowadzenie rozwiązań zwiększających udział absolwentów JR wśród pracowników PS i na otwartym rynku pracy.

III.2.3 Obszar inkubacji i rozwoju PES.

Cel szczegółowy III. Stabilne finansowo i organizacyjnie, innowacyjne oraz dostosowujące się do potrzeb rynku przedsiębiorstwa społeczne oraz podmioty ekonomii społecznej, odpowiadające na kluczowe potrzeby lokalnych społeczności w Małopolsce.

Priorytet III.1. Profesjonalnie działające na konkurencyjnym rynku przedsiębiorstwa społeczne i podmioty ekonomii społecznej.

Kierunek interwencji III.1.1. Innowacyjne formy inkubacji i wsparcia przedsiębiorstw społecznych oraz ich funkcji zatrudnieniowej.

Kierunek interwencji realizowany będzie m.in. poprzez:

1. Kompleksowe wsparcie merytoryczno-organizacyjne dla lokalnych liderów przygotowujące do prowadzenia /rozwoju PES.
2. Inkubowanie PS przy już istniejących stabilnych PS.
3. Dofinansowanie powstawania stabilnych miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych w pierwszej kolejności dla osób w najtrudniejszej sytuacji społeczno-ekonomicznej (na podstawie zdiagnozowanych problemów społecznych oraz sytuacji na rynku pracy w regionie).
4. Wsparcie w powstawaniu miejsc pracy poza systemem OWES (np. ze środków krajowych lub bez publicznego wsparcia finansowego).

Kierunek interwencji III.1.2 Wsparcie powstawania przedsiębiorstw społecznych w kluczowych obszarach działalności.

Kierunek interwencji realizowany będzie m.in. poprzez:

1. Wsparcie powstawania PES i PS realizujących usługi związane z zieloną transformacją (np. spółdzielni energetycznych).
2. Wsparcie powstawania PES i PS świadczących usługi społeczne, w szczególności - polityki prorodzinnej, wspierania rodziny, systemu pieczy zastępczej, pomocy społecznej, promocji i ochrony zdrowia, wspierania osób niepełnosprawnych, edukacji publicznej (w myśl ustawy o CUS).

Kierunek interwencji III.1.3: Rozwój i doskonalenie kompetencji kadry zarządzającej i pracowników PES i PS.

Kierunek interwencji realizowany będzie m.in. poprzez:

1. Cykliczne badanie potrzeb i deficytów kompetencyjnych kadry zarządzającej i kluczowej kadry pracowników PES i PS.
2. Profesjonalne wsparcie szkoleniowo – doradcze dla kadry zarządzającej oraz pracowników PS i PES świadczone przez praktyków⁴⁸.
3. Organizację staży dla pracowników „młodych” PS i PES w doświadczonych i dobrze prosperujących w danej branży firmach.
4. Mentoring dla kadry zarządzającej i pracowników PES i PS.

⁴⁸ Podczas prac grupy zidentyfikowano 8 kluczowych kierunków kształcenia.

Kierunek interwencji III.1.4: Podnoszenie jakości świadczonych usług w przedsiębiorstwach społecznych i podmiotach ekonomii społecznej.

Kierunek interwencji realizowany będzie m.in. poprzez:

1. Finansowanie usług audytu dla PS oraz lustracji dla spółdzielni społecznych.
2. Wsparcie w dostosowaniu usług PES do nowych warunków spowodowanych stanami nadzwyczajnymi (np. pandemia covid-19, kryzys uchodźczy) poprzez np. granty adaptacyjne, mechanizm zakupowy i in.
3. Wsparcie PES w ekonomizacji działalności, profesjonalizacji istniejącej oferty oraz rozwoju nowych usług (np. granty rozwojowe).
4. Opracowanie i wsparcie we wdrażaniu modeli biznesowych lub franczyzy społecznej.
5. Opracowanie strategii marketingowej dla każdego inkubowanego PS.
6. Rozwój systemów promocji, sprzedaży i dystrybucji produktów i usług PES.

Priorytet III.2: Odpowiadający na potrzeby sektora ES oraz realizujący cele rozwojowe Małopolski system wsparcia ES w regionie.

Kierunek interwencji III.2.1. Reorganizacja regionalnego systemu wsparcia ES.

Kierunek interwencji realizowany będzie m.in. poprzez:

1. Zapewnienie dostępności do usług wsparcia ekonomii społecznej na obszarze całego województwa z ustaleniem minimalnych efektów wsparcia w podziale na NUTS 3 (podregiony)⁴⁹,
2. Działania animacyjne wyprofilowane na powoływanie PS z udziałem JST⁵⁰ oraz przy organizacjach prowadzących JR.
3. Wprowadzenie otwartych naborów wniosków o wsparcie finansowe na tworzenie miejsc pracy w PS oraz ich integracja z procesem animacji i inkubacji.
4. Wprowadzenie uproszczonej ścieżki dotacyjnej dla istniejących PS, zapewniających tworzenie stałych miejsc pracy.
5. Stworzenie platformy współpracy dla OWES i LGD, w celu zwiększenia efektywności instrumentów wsparcia, którymi dysponują ww. podmioty.

⁴⁹ Wg. wspólnej klasyfikacji Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NUTS) <https://stat.gov.pl/statystyka-regionalna/jednostki-terytorialne/klasyfikacja-nuts/klasyfikacja-nuts-w-polsce/>

⁵⁰ Z zastrzeżeniem art. 3 ust. 2 ustawy z dn. 5 sierpnia 2022 r. o ekonomii społecznej.

Kierunek interwencji III.2.2. Zwiększenie skuteczności działań koordynacji systemu wsparcia ES w regionie.

Kierunek interwencji realizowany będzie m.in. poprzez:

1. Opracowywanie rocznych planów działania RPRES, uszczegóławiających kierunki interwencji oraz budżet opisane w RPRES.
2. Rozwój platformy współpracy Małopolskiego Komitetu Rozwoju ES.
3. Kontynuacja pracy grup tematycznych RPRES (nowe inicjatywy, uzgadnianie wspólnych działań, ewaluacja).
4. Opracowanie i realizacja standardów współpracy ROPS-OWES i usług na rzecz kluczowych grup (np. JST, JR)
5. Stałe podnoszenie kompetencji pracowników ROPS, OWES oraz członków MKRES poprzez szkolenia, doradztwo, wizyty studyjne, itd.

Schemat 5. Cel szczegółowy, priorytety i kierunki interwencji dla obszaru inkubacji i rozwoju PES.

Cel szczegółowy III. Stabilne finansowo i organizacyjnie, innowacyjne oraz dostosowujące się do potrzeb rynku przedsiębiorstwa społeczne oraz podmioty ekonomii społecznej, odpowiadające na kluczowe potrzeby lokalnych społeczności w Małopolsce.

Priorytet III.1. Profesjonalnie działające na konkurencyjnym rynku PES, ze szczególnym uwzględnieniem przedsiębiorstw społecznych.

Priorytet III.2. Odpowiadający na potrzeby sektora ES oraz realizujący cele rozwojowe Małopolski system wsparcia ES w regionie.

Kierunek interwencji III.1.1: Innowacyjne formy inkubacji i wsparcia przedsiębiorstw społecznych oraz ich funkcji zatrudnieniowej.

Kierunek interwencji III.1.2 Wsparcie powstawania przedsiębiorstw społecznych w kluczowych obszarach działalności

Kierunek interwencji III.1.3: Rozwój i doskonalenie kompetencji kadry zarządzającej i pracowników PES i PS.

Kierunek interwencji III.1.4: Podnoszenie jakości świadczonych usług w PS i PES.

Kierunek interwencji III.2.1. Reorganizacja regionalnego systemu wsparcia ES.

Kierunek interwencji III.2.2. Zwiększenie skuteczności działań koordynacji systemem wsparcia ES w regionie.

III.2.4 Obszar edukacji i promocji ES.

Cel szczegółowy IV. Rozpoznawalność sektora ekonomii społecznej oraz korzyści płynących z angażowania się w działalność podmiotów ekonomii społecznej wśród mieszkańców Małopolski.

Priorytet IV.1. Wzrost wiedzy na temat specyfiki sektora ES wśród kluczowych grup społecznych i zawodowych.

Kierunek interwencji IV.1.1: Wdrożenie pakietów edukacyjnych dot. ES dla szkół podstawowych i ponadpodstawowych.

Kierunek interwencji realizowany będzie m.in. poprzez:

1. Inwentaryzację programów edukacyjnych.
2. Opracowanie lub adaptację programów edukacyjnych w oparciu m.in. o gry edukacyjne i spotkania z praktykami ES wraz z kompletem materiałów dydaktycznych.
3. Opracowanie programu wolontariatu dla uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych w PES.
4. Działania edukacyjne skierowane do nauczycieli.
5. Działania edukacyjne w szkołach prowadzone przez przeszkolonych nauczycieli, studentów, liderów PES.

Kierunek interwencji IV.1.2: Działania na rzecz rozwoju spółdzielczości uczniowskiej (SU) w małopolskich szkołach.

Kierunek interwencji realizowany będzie m.in. poprzez:

1. Inwentaryzacja SU działających w Małopolsce.
2. Promocja dobrych praktyk dotyczących SU wśród samorządów, szkół, organizacji pozarządowych i innych podmiotów ekonomii społecznej.
3. Stworzenie systemu zachęt dla nauczycieli oraz uczniów do podejmowania działań w ramach SU (np. dodatkowa gratyfikacja dla opiekunów SU).
4. Wypromowanie olimpiady spółdzielczej oraz lobbowanie na rzecz uwzględnienia jej w ramach konkursów premiujących na liście Małopolskiego Kuratorium Oświaty.
5. Przeszkolenie doradców w OWES w zakresie wsparcia uczniów i nauczycieli w powoływaniu i prowadzeniu SU.
6. Zapewnienie szkoleń, doradztwa, mentoringu dot. SU w ramach oferty OWES dla nauczycieli opiekujących się SU i dla uczniów – spółdzielców.

Kierunek interwencji IV.1.3: Działania edukacyjne i promocyjne dotyczące przedsiębiorczości społecznej na małopolskich uczelniach.

Kierunek interwencji realizowany będzie m.in. poprzez:

1. Organizację cykli edukacji praktycznej (realizowanych przy udziale liderów PES).
2. Stworzenie, we współpracy z uczelniami, bazy dobrych praktyk PES oraz organizacja w nich wizyt studyjnych.
3. Zainicjowanie badań oraz wdrożeniowych prac magisterskich i doktorskich nt. ES.
4. Opracowanie programu wolontariatu dla studentów organizowanych w PES i PS (np. w ramach zaliczenia praktyk studenckich).
5. Włączenie PES w targi pracy organizowane przez małopolskie uczelnie.
6. Nawiązanie ścisłej współpracy z inkubatorami przedsiębiorczości oraz biurami karier działającymi przy uczelniach w zakresie promocji przedsiębiorczości społecznej jako ścieżki kariery.

Priorytet IV.2: Rozpoznawalność „marki” ekonomii społecznej i produktów PES.

Kierunek interwencji IV.2.1: Opracowanie i wdrożenie planu komunikowania o ES.

Kierunek interwencji realizowany będzie m.in. poprzez:

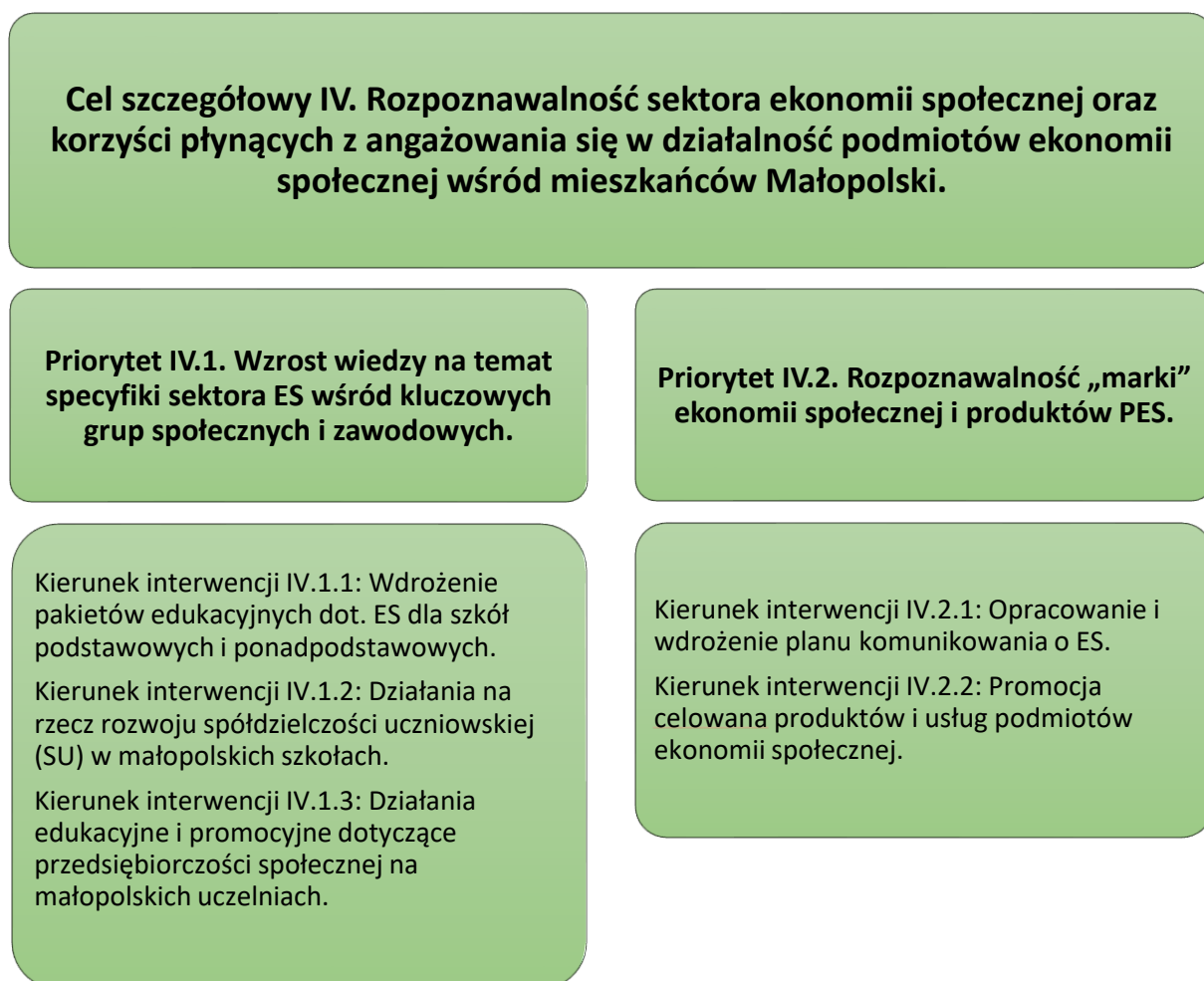
1. Opracowanie komunikatu bazującego na podstawowych wartościach ES.
2. Opracowanie targetowanych komunikatów dot. istoty ES dla różnych grup odbiorców (m.in.: środowisko ES, JST, konsumenci, biznes, media, młodzież).
3. Opracowanie i wdrożenie planu komunikacji w środowisku ES (OWES, ROPS, PES).

Kierunek interwencji IV.2.2: Promocja celowana produktów i usług podmiotów ekonomii społecznej.

Kierunek interwencji realizowany będzie m.in. poprzez:

1. Budowanie i wprowadzenie na rynek marki pamiątek regionalnych.
2. Rozwój małopolskiej platformy ofertowej oraz akcji promujących produkty zamieszczone na tej platformie.
3. Działania na rzecz zapewnienia „miejsca” dla PES w cyklicznych wydarzeniach, jarmarkach wojewódzkich i lokalnych.
4. Wspieranie włączania produktów i usług PES do marek lokalnych oraz sieci dystrybucji typu: fair trade, społecznie odpowiedzialne, itp.

Schemat 6. Cel szczegółowy, priorytety i kierunki interwencji dla obszaru edukacji i promocji ES.

IV. Oczekiwane rezultaty planowanej interwencji wraz ze wskaźnikami oraz system monitoringu i ewaluacji.

IV.1 Sposób monitorowania i oceny stopnia osiągnięcia celów szczegółowych i priorytetów.

Koncepcja monitoringu i ewaluacji RPRES opiera się na dwóch podstawowych kryteriach oceny zaplanowanych i realizowanych celów, priorytetów i kierunków działań w RPRES:

- 1) użyteczności – pozyskiwane dane mają być użyteczne dla odbiorców; użyteczność jest zależna przede wszystkim od:
 - zrozumiałości wskaźników tj. łatwości w interpretacji;
 - adekwatności – wyborze wskaźników poprawnie mierzących zjawiska, których dotyczy RPRES;

- aktualności danych;
 - jakości danych (np. wyeliminowanie braków danych);
- 2) efektywności – należy szukać rozwiązań, które przy braku znacznej utraty użyteczności wiążą się z mniejszym zaangażowaniem zasobów – ludzkich i finansowych.

Odbiorcami informacji płynących z monitoringu i ewaluacji są przede wszystkim:

- Małopolski Urząd Wojewódzki,
- Samorząd Województwa Małopolskiego,
- Instytucja Zarządzająca i Wdrażająca Regionalne Programy Operacyjne,
- Przedstawiciele Małopolskiego Komitetu Rozwoju ES,
- ROPS w Krakowie, jako koordynator rozwoju ekonomii społecznej,
- Kluczowi realizatorzy działań na rzecz ES w regionie, w tym OWES,
- Podmioty ekonomii społecznej (w tym przedsiębiorstwa społeczne i jednostki reintegracyjne) oraz ich pracownicy, wolontariusze, uczestnicy, itd., jako główni adresaci działań RPRES,
- Jednostki samorządu terytorialnego i ich mieszkańcy, jako główni adresaci działań RPRES.

Bazę systemu monitoringu oraz ewaluacji priorytetów i kierunków interwencji RPRES stanowi tabela 2. pn. *Rezultaty i wskaźniki RPRES*. Wartości wskaźników dla rezultatów będą gromadzone w ramach corocznego monitoringu. Za dostarczanie danych będą odpowiedzialni poszczególni realizatorzy działań wpisanych do kierunków interwencji. Wzór tabeli, pełniący funkcję sprawozdawczą, stanowi załącznik nr 1 do RPRES. Ponadto, w rocznych planach działań RPRES (*patrz rozdział V. System realizacji RPRES*), w których zostaną zaplanowane szczegółowe działania na dany rok, będą określone **wskaźniki produktów** odpowiadające zaplanowanym działaniom. Na tej podstawie będzie można śledzić postęp w realizacji RPRES.

Ewaluacja RPRES. Ponieważ horyzont czasowy RPRES jest długi (do 2030 r.), badania ewaluacyjne powinny zostać przeprowadzone w dwóch punktach czasowych i mieć formułę:

- ewaluacji on-going - w 2026-2027 r. w połowie realizacji RPRES,
- oraz ewaluacji ex-post - w 2030 r. na koniec realizacji RPRES.

Ewaluacja on-going. Jej celem będzie walidacja przyjętych założeń, co w konsekwencji może spowodować zmianę niektórych zapisów na poziomie działań, kierunków interwencji, a nawet priorytetów. Ewaluacja on-going powinna odpowiedzieć przede wszystkim na pytania:

- jaka jest użyteczność zaplanowanych kierunków interwencji i realizowanych działań dla osób i instytucji objętych wsparciem?
- jakie elementy wdrażania RPRES należy zmienić by podnieść skuteczność realizacji priorytetów i celów Programu?

W ramach odpowiedzi na powyższe pytania zostanie wykorzystana procedura ewaluacji opartej na badaniu użyteczności. Sama użyteczność definiowana jest jako *bilans istotnych konsekwencji (korzyści i strat) interwencji w odniesieniu do aktualnego stanu problemów społecznych stanowiących przedmiot interwencji lub ujawnionych w toku jej wdrażania* (Antosz i inni, 2010).

Ewaluacja on-going powinna dotyczyć analizy wdrażania RPRES na podstawie wartości wskaźników z monitoringu oraz opinii eksperckiej (np. członków RKRES). Jest to sposób najtańszy i najłatwiejszy w realizacji.

Kluczowym uzupełnieniem informacji płynących z monitoringu powinno być badanie ewaluacyjne systemu wsparcia ekonomii społecznej, którego celem będzie określenie użyteczności dotychczasowych działań oraz identyfikacja elementów wsparcia, które należy poprawić by podnieść skuteczność systemu. Badanie to powinno objąć przede wszystkim głównych adresatów RPRES, przedstawicieli:

- Przedsiębiorstw społecznych
- Podmiotów ekonomii społecznej
- Jednostek reintegracyjnych
- Jednostek samorządu terytorialnego
- Głównych realizatorów działań – OWES.

Ewaluacja ex-post planowana jest na zakończenie wdrażania RPRES. Zostanie przeprowadzona w oparciu o cztery kryteria:

- **skuteczności** – czy, a jeśli tak, to w jakim stopniu zostały osiągnięte cele RPRES; w tym aspekcie ewaluacja ex-post podsumowuje sukcesy oraz niepowodzenia podjętych działań. Ocenie podlega stopień osiągnięcia faktycznych efektów do zakładanych wielkości wskaźników na poziomie rezultatów;

- **efektywności** – czy i które zaobserwowane efekty RPRES mogły zostać osiągnięte za pomocą mniejszych kosztów i dlaczego tak się nie stało;
- **użyteczności** – na ile osiągnięte dzięki realizacji efekty odpowiadają rzeczywistym potrzebom/wyzwaniom społeczno-gospodarczym oraz oczekiwaniom adresatów RPRES;
- **trwałość** – ewaluacja ex-post pozwala ocenić, czy efekty będą utrzymywać się po zakończeniu interwencji, jak długo będą widoczne skutki interwencji, kogo będą dotyczyć i jaka będzie ich użyteczność po upływie określonego czasu.⁵¹

Ewaluacja ex-post zostanie zaplanowana jako kompleksowe badanie danych zastanych – głównie z monitoringu RPRES (wskaźniki rezultatu), rocznych planów działań RPRES (wskaźniki produktów) oraz dokumentów mających kluczowy wpływ na działanie sektora ES. Ponadto powinny zostać zaplanowane i zrealizowane szerokie badania ewaluacyjne, które pozwolą odpowiedzieć na pytania dotyczące ww. kryteriów ewaluacyjnych, tj. skuteczności, efektywności, użyteczności, a w przypadku działań zrealizowanych przed 2028 r. – o trwałości wsparcia zaplanowanego w RPRES. Grupami docelowymi badań będą głównie odbiorcy RPRES.

IV.2 Oczekiwane rezultaty planowanej interwencji wraz ze wskaźnikami.

Poniżej znajduje się tabela z zestawieniem rezultatów przypisanych do kierunków interwencji wraz ze wskaźnikami rezultatów. Stanowić ona będzie podstawę gromadzenia danych w monitoringu i ewaluacji RPRES.

⁵¹ S. Bienias i in. *Ewaluacja. Poradnik dla pracowników administracji publicznej*. Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2012.

Tabela 2. Rezultaty i wskaźniki RPRES.

Obszar społeczności lokalnej				
Priorytet 1. Rozwinięty system świadczenia usług społecznych przez PES dla ogółu mieszkańców i mieszkanki w społecznościach lokalnych Małopolski.				
Kierunek interwencji	Rezultat	Wskaźnik rezultatu Wartość bazowa 2022 r.	Wskaźnik rezultatu Wartość docelowa 2030 r.	Źródło danych
Kierunek interwencji 1. System wsparcia dla JST i lokalnych PES w zakresie realizacji kluczowych usług społecznych.	Wzrost liczby i potencjału lokalnych PES założonych m.in. przez JST	Liczba PES założonych przy udziale JST – 30 (spn. s.)	Liczba PES założonych przy udziale JST – 60	Monitoring PES, sprawozdania OWES
Kierunek interwencji 2. System wsparcia dla samorządów w procesie tworzenia centrów usług społecznych.	Reorganizacja pomocy społecznej w JST w kierunku skoordynowanego świadczenia usług społecznych dla wszystkich mieszkańców	Liczba CUS w regionie – 5	Liczba CUS w regionie – 40	Dane ROPS
Obszar społeczności lokalnej				
Priorytet 2. Wysokie kompetencje pracowników JST w zakresie realizacji zadań publicznych we współpracy z PES.				
Kierunek interwencji 1. Wsparcie informacyjne skierowane do	Zwiększony udział PES w realizacji zadań JST	Liczba JST, które zastosowały zlecenie zadań publicznych z	Liczba JST, które zastosowały zlecenie zadań publicznych z	Monitoring JST

decydentów nt. potencjału sektora ES w rozwoju gminy.		zastosowaniem klauzul społecznych – 9%	zastosowaniem klauzul społecznych – 20%	
Kierunek interwencji 2. Powołanie forum JST ds. współpracy z PES celem wymiany wiedzy i doświadczeń na temat ES.	Funkcjonowanie platformy wymiany wiedzy pomiędzy JST w zakresie szeroko rozumianej ES	Liczba JST działających na platformie Forum – 0	Liczba JST działających na platformie Forum – 45	Dane ROPS, KZ UMWM – Zespół właściwy ds. współpracy z organizacjami pozarządowymi
Obszar reintegracji i włączenia społecznego				
Priorytet 1. Dostępny w skali wszystkich powiatów Małopolski system reintegracji społecznej i zawodowej.				
Kierunek interwencji	Rezultat	Wskaźnik rezultatu Wartość bazowa 2022 r.	Wskaźnik rezultatu Wartość docelowa 2030 r.	Źródło danych
Kierunek interwencji 1. Zapewnienie warunków merytorycznych, organizacyjnych i finansowych sprzyjających tworzeniu nowych JR.	W każdym powiecie Małopolski, gdzie zdiagnozowano potrzebę działania CIS, ZAZ, WTZ lub KIS, znajduje się min. 1 jednostka danego typu.	Liczba CIS – 13 [w 9 jednostkach powiatowych]	Liczba CIS – 19 Liczba ZAZ – 19 Liczba WTZ – 74 Liczba KIS – 42	Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, Małopolski Urząd Wojewódzki w

		Liczba ZAZ – 11 [w 9 jednostkach powiatowych] Liczba WTZ – 69 [w 22 jednostkach powiatowych] Liczba KIS – 32 [w 13 jednostkach powiatowych]		Krakowie, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego w Krakowie. Monitoring JR
Kierunek interwencji 2: Wzmocnienie potencjału organizacyjnego i kadrowego JR, w tym w zakresie ekonomizacji działalności.	System inkubacji PS działających przy JR	Liczba PS założonych przez organizację prowadząca JR – 6	Liczba PS założonych przez organizację prowadząca JR – 12	Dane ROPS i OWES
Obszar reintegracji i włączenia społecznego				
Priorytet 2. Wysoka efektywność zatrudnieniowa jednostek reintegracyjnych				
Kierunek interwencji 1: Wprowadzenie dodatkowych instrumentów motywujących do zwiększenia efektów zatrudnieniowych w JR.	Wzrost zatrudnienia absolwentów JR o 10% w stosunku do roku 2021	1. Efektywność zatrudnieniowa WTZ– 11,48% (uśredniona za	1. Efektywność zatrudnieniowa WTZ– min. 22%	Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, Biuro Pełnomocnika Rządu ds. Osób

<p>Kierunek interwencji 2: Wprowadzenie rozwiązań zwiększających udział absolwentów JR wśród pracowników PS i na otwartym rynku pracy.</p>		<p>lata 2018-2020: 19,20%) 2. Efektywność zatrudnieniowa KIS – 23,65% (uśredniona za lata 2018-2020: 20,06%) 3. Efektywność zatrudnieniowa CIS – 26,81 (uśredniona za lata 2018-2020: 32,57%)</p>	<p>2. Efektywność zatrudnieniowa KIS – min. 30% 3. Efektywność zatrudnieniowa CIS – min. 42%</p>	<p>Niepełnosprawnych, Małopolski Urząd Wojewódzki w Krakowie, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego w Krakowie, Monitoring JR</p>
<p>Obszar inkubacji i rozwoju PES Priorytet 1. Profesjonalnie działające na konkurencyjnym rynku przedsiębiorstwa społeczne oraz podmiotów ekonomii społecznej.</p>				
<p>Kierunek interwencji</p>	<p>Rezultat</p>	<p>Wskaźnik rezultatu Wartość bazowa 2022</p>	<p>Wskaźnik rezultatu Wartość docelowa 2030</p>	<p>Źródło danych</p>

<p>Kierunek interwencji 1. Innowacyjne formy inkubacji i wsparcia przedsiębiorstw społecznych oraz ich funkcji zatrudnieniowej.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zwiększenie zatrudnienia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w PS. 2. Skuteczne ścieżki inkubacji i wsparcia PS. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Liczba nowych miejsc pracy w PS dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym – 791 2. Liczba aktywnych przedsiębiorstw społecznych - 85 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Liczba nowych miejsc pracy w PS dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym – 908 2. Liczba aktywnych przedsiębiorstw społecznych – 200 	<p>Sprawozdania OWES, Rejestr Jednostek Pomocy Społecznej, Roczne sprawozdania z działalności PS na podstawie art. 10 ustawy o ES (MUW)</p>
<p>Kierunek Interwencji 2. Wsparcie powstawania przedsiębiorstw społecznych w kluczowych obszarach działalności</p>	<p>Wzrost liczby PS świadczących kluczowe usługi społeczne oraz związane z zieloną transformacją</p>	<p>b.d.</p>	<p>Odsetek PS świadczących kluczowe usługi społeczne oraz związane z zieloną transformacją w ogóle PS w Małopolsce – min. 20%</p>	<p>Rejestr Jednostek Pomocy Społecznej, Sprawozdania OWES</p>
<p>Kierunek interwencji 3: Rozwój i doskonalenie kompetencji kadry zarządzającej i pracowników</p>	<p>Skuteczne ścieżki podnoszenia kompetencji istniejących PS</p>	<p>1. Liczba PES, w których kadra zarządzająca</p>	<p>1. Liczba PES, w których kadra zarządzająca</p>	<p>Sprawozdania OWES</p>

<p>przedsiębiorstw społecznych oraz podmiotów ekonomii społecznej.</p>		<p>zdobyła/podniosła kwalifikacje/ kompetencje menadżerskie – 111</p> <p>2. Liczba PES, w których pracownicy zdobyli/podnieśli kwalifikacje zawodowe – 124 PES</p>	<p>zdobyła/podniosła kwalifikacje/ kompetencje menadżerskie – 300 PES</p> <p>2. Liczba PES, w których pracownicy zdobyli/podnieśli kwalifikacje zawodowe – 300 PES</p>	
<p>Kierunek interwencji 4: Podnoszenie jakości świadczonych usług w przedsiębiorstwach społecznych i podmiotach ekonomii społecznej.</p>	<p>Skuteczne ścieżki wsparcia rozwoju działalności ekonomicznej istniejących PES</p>	<p>1. Średni udział środków z działalności o charakterze rynkowym w przychodach ogółem PS – 60% (dane za 2019 r.)</p>	<p>1. Średni udział środków z działalności o charakterze rynkowym w przychodach ogółem PS – 70%</p>	<p>Sprawozdania OWES, Monitoring PES</p>

Obszar inkubacji i rozwoju PES				
Priorytet 2: Odpowiadający na potrzeby sektora ES oraz realizujący cele rozwojowe Małopolski system wsparcia ES w regionie.				
Kierunek interwencji 1. Reorganizacja regionalnego systemu wsparcia animacyjnego i inkubacyjnego.	Skuteczne i dostępne wsparcie PES oraz osób i organizacji zainteresowanych założeniem PES	1.Liczba OWES świadczących dostępne terytorialnie, profesjonalne wsparcie dla PES oraz osób i organizacji zainteresowanych założeniem PES – 2	1.Liczba OWES świadczących dostępne terytorialnie, profesjonalne wsparcie dla PES oraz osób i organizacji zainteresowanych założeniem PES – 2	Wykaz umów Wykaz akredytacji MRiPS (dla OWES)
Kierunek interwencji 2. Zwiększenie skuteczności działań koordynacji systemem wsparcia ES w regionie.	Skoordynowane działania w zakresie planowania i wdrażania działań na rzecz rozwoju ES w regionie.	Liczba regionalnych dokumentów (strategie, plany działań dla RPO, itd.), w których zaplanowano działania dla sektora ES – 2	Liczba regionalnych dokumentów (strategie, plany działań dla RPO, itd.), w których zaplanowano działania dla sektora ES. – 7 (5 programów	Dane UMWM

			strategicznych, SRW, RPO)	
Obszar edukacji i promocji ES				
Priorytet 1. Wzrost wiedzy na temat specyfiki sektora ES wśród kluczowych grup społecznych i zawodowych.				
Kierunek interwencji	Rezultat	Wskaźnik rezultatu Wartość bazowa 2022	Wskaźnik rezultatu Wartość docelowa 2030	Źródło danych
Kierunek interwencji 1. Wdrożenie pakietów edukacyjnych dot. ES dla szkół podstawowych i ponadpodstawowych.	Trafne i skuteczne kształcenie nt. ekonomii społecznej w szkołach podstawowych i ponadpodstawowych	Liczba szkół w Małopolsce objęta pakietami edukacyjnymi (rocznie) – 20	Liczba szkół w Małopolsce objęta pakietami edukacyjnymi (rocznie) – 20	Dane ROPS
Kierunek interwencji 2: Działania na rzecz rozwoju spółdzielczości uczniowskiej w szkołach.	Wzrost liczby spółdzielni uczniowskich	Liczba spółdzielni uczniowskich w Małopolsce – 171 (dane z 2019 r.)	Liczba spółdzielni uczniowskich w Małopolsce - 200	Fundacja Rozwoju Spółdzielczości Uczniowskiej.
Kierunek interwencji 3: Działania edukacyjne i promocyjne dotyczące przedsiębiorczości społecznej na małopolskich uczelniach.	Wzrost wiedzy nt. zakładania i funkcjonowania przedsiębiorstw społecznych wśród studentów	Liczba uczelni wyższych objętych wsparciem edukacyjnym w	Liczba uczelni wyższych objętych wsparciem edukacyjnym w	Dane ROPS

		zakresie przedsiębiorczości społecznej – 7	zakresie przedsiębiorczości społecznej - 10	
Obszar edukacji i promocji ES				
Priorytet 2. Rozpoznawalność „marki” ekonomii społecznej i produktów PES.				
Kierunek interwencji 1: Opracowanie i wdrożenie planu komunikowania o ES.	Wdrożony plan spójnej komunikacji o ES	Liczba organizacji i instytucji stosująca plan komunikacji o ES – 0	Liczba organizacji i instytucji stosująca plan komunikacji o ES – 15	Dane ROPS
Kierunek interwencji 2: Promocja celowana produktów i usług podmiotów ekonomii społecznej.	Zwiększenie dostępności produktów i usług PES na rynku komercyjnym	Liczba akcji promocyjnych na bazie produktów i usług z platformy ofertowej (prezentacje produktów w firmach, wydarzenia targowe, katalogi etc.) (rocznie) –5	Liczba akcji promocyjnych na bazie produktów i usług z platformy ofertowej (prezentacje produktów w firmach, wydarzenia targowe, katalogi etc.) (rocznie) –10	Dane ROPS i OWES

V. System realizacji RPRES

System realizacji RPRES został w dokumencie opisany na poziomie celów i priorytetów, czyli w dużym stopniu ogólności. Ma on na celu zaprezentowanie kluczowych instytucji i organizacji koordynujących i realizujących działania w danym priorytecie oraz ogólnych ram finansowania. Głównym elementem wdrażania (realizacji) RPRES będzie bowiem opracowywanie **rocznych planów działania RPRES**. Będą one powstawały w szerokim gremium partnerów, a ich celem będzie operacjonalizacja kierunków interwencji RPRES, czyli określenie szczegółowych działań oraz profilowanie priorytetowych adresatów wsparcia na dany rok wraz z konkretnym budżetem przypisanym realizatorom. Wzór rocznego planu działania stanowi *załącznik nr. 2 do RPRES*.

Finansowanie RPRES oparte jest o środki pozostające w dyspozycji Województwa Małopolskiego, krajowe fundusze celowe oraz środki Europejskiego Funduszu Społecznego dostępnego zarówno na poziomie krajowym jak i regionalnym. Dane monitorowane w oparciu o roczne plany działania RPRES oraz o badania własne ROPS dot. sektora ES będą opracowywane w formie corocznego raportu o stanie ekonomii społecznej w regionie.

Tabela 3. System realizacji i finansowania celów i priorytetów RPRES.

Kierunek interwencji	Podmioty realizujące i koordynator procesu	Budżet i źródło finansowania	Termin realizacji
Obszar społeczności lokalnej			
Priorytet 1. Rozwinięty system świadczenia usług społecznych przez PES dla ogółu mieszkańców i mieszkańek w społecznościach lokalnych Małopolski.	Koordynator: ROPS, Realizatorzy: OWES, ROPS	60 mln zł (FEoM 2021-2027, FERS 2021-2027)	Do 2030

Priorytet 2. Wysokie kompetencje pracowników JST w zakresie realizacji zadań publicznych we współpracy z PES.	Koordynator: ROPS, Realizatorzy: ROPS, OWES, PES	1 mln zł (FERS 2021-2027)	Do 2030
Obszar reintegracji i włączenia społecznego			
Priorytet 1. Dostępny w skali wszystkich powiatów Małopolski system reintegracji społecznej i zawodowej oraz wzmocnienie działających JR.	Koordynator: ROPS Realizatorzy: ROPS, PFRON, OWES	30 mln zł (źródło: budżet samorządu województwa, FEeM 2021-2027)	Do 2030
Priorytet 2. Wysoka efektywność zatrudnieniowa jednostek reintegracyjnych	Koordynator: ROPS, Realizatorzy: ROPS, OWES, PFRON, PUP	6 mln zł (FEeM 2021-2027)	Do 2030
Obszar inkubacji i rozwoju PES			
Priorytet 1. Profesjonalnie działające na konkurencyjnym rynku przedsiębiorstwa społeczne.	Koordynator: ROPS Realizatorzy: OWES, ROPS, instytucje otoczenia ES	123 mln zł (FEeM 2021-2027, FERS 2021-2027)	Do 2030
Priorytet 2: Odpowiadający na potrzeby sektora ES oraz realizujący cele rozwojowe Małopolski system wsparcia ES w regionie	Koordynator: ROPS Realizatorzy: ROPS, OWES	3 mln zł (FEeM 2021-2027)	Do 2030
Obszar edukacji i promocji ES			
Priorytet 1. Wzrost wiedzy na temat specyfiki sektora ES wśród kluczowych grup społecznych i zawodowych.			

Priorytet 1. Wzrost wiedzy na temat specyfiki sektora ES wśród kluczowych grup społecznych i zawodowych.	Koordynator: ROPS Realizatorzy: ROPS, Związek Lustracyjny Spółdzielni Pracy, OWES, uczelnie wyższe, szkoły	2 mln zł (FEeM 2021-2027)	Do 2030
Priorytet 2. Rozpoznawalność „marki” ekonomii społecznej i produktów PES.	Koordynator: ROPS Realizatorzy: ROPS, OWES, MKRES, PES UMWM, JST	1 mln zł (FEeM 2021-2027)	Do 2030

Załączniki

Załącznik 1. Wzór tabeli monitorowania realizacji RPRES.

Organizacja sprawozdająca:				
Obszar...				
Priorytet...				
Kierunek interwencji....	Rezultat <i>(na podstawie danych z tabeli 1. Rezultaty i wskaźniki RPRES)</i>	Wartość wskaźnika w danym roku	Źródło danych	Uwagi/komentarze

Załącznik 2. Wzór rocznego planu działania RPRES.

Obszar...						
Priorytet...						
Kierunek interwencji....						
Nazwa działania/inicjatywy	Szczegółowy opis zaplanowanych działań	Produkt	Wskaźnik produktu	Budżet, źródło f.	Termin realizacji	Realizator

<p>Przykład: Działanie 1. Opracowanie koncepcji funkcjonowania forum JST ds. współpracy z PES</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Określenie grupy docelowej i sposobów rekrutacji uczestników forum. 2. Przeprowadzenie badania ewaluacyjnego dot. potrzeb informacyjnych i oczekiwanego wsparcia w ramach forum. 3. Opracowanie harmonogramu spotkań wraz z propozycją programu i prelegentów. 	<p>Koncepcja funkcjonowania forum</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Raport z badania ewaluacyjnego 2. Liczba wstępnie zainteresowanych udziałem w forum JST 3. Program i harmonogram spotkań forum 	<p>5000 zł (FERS)</p>	<p>I kw. 2022r.</p>	<p>ROPS, OWES, KZ UMWM – Zespół właściwy ds. współpracy z organizacjami pozarządowymi</p>